

ΕΦΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΦΑΓΟΥΡΑ

ή πώς όλες οι Μνημονιακές Κυβερνήσεις μειώνουν το κόστος στην εκπαίδευση

του Πάνου Ντούλα,
Καθηγητή Αγγλικής,
Εσπερινό ΕΠΑΛ Κορίνθου,
pandou.paron@gmail.com

ΑΧΑΡΝΕΣ

ΑΠΡΙΛΗΣ 2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	4
ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ	5
A) Περιορισμός του συνολικού εργατικού κόστους	7
1) Μείωση του Ατομικού Μισθολογικού Εργατικού Κόστους.....	7
2) Περιορισμός του μη μισθολογικού εργατικού κόστους	10
3) Περιορισμός του συνολικού αριθμού των εργαζομένων	11
4) Διατήρηση των ελαστικά εργαζομένων.....	12
B) Εντατικοποίηση των όρων εργασίας των νυν εκπαιδευτικών	13
5) Αύξηση του διδακτικού ωραρίου	13
6) Αύξηση του ανώτατου ορίου μαθητών	14
7) Κατώτατα όρια μαθητών	14
8) Αύξηση των ημερών διδασκαλίας	15
9) Αξιολόγηση-χειραγώγηση	16
10) Ηλεκτρονικοί Εποπτικοί Μηχανισμοί Ελέγχου	16
11) Προωθημένη Μισθολογική Εξέλιξη.....	17
12) Ανταγωνισμός σχολείων.....	17
13) Κουπόνια	17
Γ) Αλλαγές υπηρεσιακών μεταβολών.....	19
15) Περικοπή των Διορισμών	19
16) Μείωση των προσλήψεων αναπληρωτών	19
17) Δραστικός περιορισμός των Μεταθέσεων	20
18) Αλλαγή στις Λειτουργικές Τοποθετήσεις εντός ΠΥΣΔΕ	21
19) Περιορισμός των Αποσπάσεων	22
20) Περικοπή των Εκπαιδευτικών Αδειών	22
21) Μετατάξεις του 2013 από Δευτεροβάθμια σε Πρωτοβάθμια	22
Δ) Συγκέντρωση συντελεστών	24
22) Συγχωνεύσεις-κλείσιμο σχολικών μονάδων.....	24
23) «Εξειδίκευση» συγκεκριμένων σχολείων σε επίπεδο Ομάδας Σχολείων	25
24) Κλείσιμο Τομέων-Ειδικοτήτων στα ΕΠΑΛ.....	25
25) Εκ νέου (2016-17) συγχώνευση τομέων-ειδικοτήτων της Τεχνικής Εκπαίδευσης	25
26) Διεύρυνση των αναθέσεων (ΥΑ Φίλη, Γ' Ανάθεση, κ.ά.)	25

27)	Ομαδοποίηση των ΠΕ (Παιδαγωγικών Ειδικοτήτων)	26
28)	Επιπλέον παρέμβαση στα διδασκόμενα μαθήματα.....	26
29)	Αλλαγές στην Ειδική Αγωγή.....	28
30)	Συγκέντρωση των Διοικητικών Λειτουργιών	28
31)	Συγκέντρωση των οικονομικών λειτουργιών	29
32)	Κτήρια - υλικοτεχνική υποδομή	29
E)	Δημιουργία μικρότερων αναγκών για εκπαίδευση.....	31
33)	Δυσκολία πρόσβασης στη σχολική μονάδα	31
34)	Δαπάνες μεταφοράς.....	31
35)	Επιπλέον κριτήρια εγγραφής στο Ολοήμερο	32
36)	Αύξηση της δυσκολίας των μαθημάτων στο σχολείο	32
37)	Εξετάσεις	32
38)	Μείωση των προσδοκιών	33
39)	Περικοπή ολόκληρων τάξεων.....	33
40)	Μαθητεία-Κατάρτιση	33
ΣΤ)	Περικοπή άλλων παροχών - ιδιωτικοποίηση	34
41)	Λειτουργικές δαπάνες	34
42)	Βιβλία	34
43)	Αυτονομία	34
44)	Περικοπή επιπλέον δραστηριοτήτων στο σχολείο	35
45)	Κατάργηση των Αθλητικών σχολείων.....	35
46)	Διοικητικοί.....	35
47)	Απόλυση των σχολικών φυλάκων- παράδοση της φύλαξης σε ιδιώτες.....	36
48)	Καθαριότητα.....	36
ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		37
ΕΠΙΛΟΓΟΣ		44
ΑΝΑΦΟΡΕΣ		45

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Πίνακας 1: Οι προβλέψεις της πρώτης έκθεσης του ΟΟΣΑ το 2011	13
Πίνακας 2: Μετατάξεις 2013 και κενά.....	23
Πίνακας 3: Αριθμός σχολείων 2008/09 – 2014/15.....	24
Πίνακας 4: Ομαδοποίηση ειδικοτήτων	26
Πίνακας 5: Σύγκριση ωρών παλιού ΕΑΕΠ Δημοτικού με Νέο.....	27
Πίνακας 6: Νέο ΓΕΛ 2017-18-19 (πρόταση ΙΕΠ)	27
Πίνακας 7: Δαπάνες για Παιδεία 2009-2017.....	38
Πίνακας 8: Ποσοστό ΠΔΕ επί των συνολικών δαπανών για Παιδεία	40
Πίνακας 9: Δαπάνες για παιδεία 2009 και 2017	41
Διάγραμμα 1: Μικτός μισθός 2009-2017, με βάση έτη υπηρεσίας	7
Διάγραμμα 2: Συνταξιοδοτήσεις Πρωτοβάθμιας 2007-2016.....	9
Διάγραμμα 3: Αριθμός αποχωρήσεων εκπαιδευτικών ΔΕ 2010-16	9
Διάγραμμα 4: Εγγεγραμμένοι για ψήφο στο ΚΥΣΔΕ 2008-2016.....	11
Διάγραμμα 5: Διαφορά ετήσιου μικτού μισθού μόνιμου-αναπληρωτή(9μηνη+αποζημίωση+ 3μηνη ανεργία) με 6 έτη υπηρεσίας	12
Διάγραμμα 6: Διεθνής MOMAT	14
Διάγραμμα 7: Χρόνος διδασκαλίας σε Ελλάδα-ΕΕ	16
Διάγραμμα 8: Διορισμοί στην πρωτοβάθμια 1991-2015	19
Διάγραμμα 9: Μεταθέσεις ΔΕ 2008-2016	21
Διάγραμμα 10: Γεννήσεις-Θάνατοι 2011-2015	31
Διάγραμμα 11: Τακτικός Υπουργείου Παιδείας 2009-2017	39
Διάγραμμα 12: ΠΔΕ για Υπουργείο Παιδείας 2009-2017.....	39
Διάγραμμα 13: Μερίδιο Τακτικού vs ΠΔΕ για Παιδεία	40
Διάγραμμα 14: Σύνολο δαπανών για Παιδεία 2009-2017	41
Διάγραμμα 15: Συνολικές δαπάνες Υπ. Παιδείας 2009-2017.....	42

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Με την ευκαιρία της συμπλήρωσης εφτά ολόκληρων χρόνων υπαγωγής της Ελλάδας στο Μνημόνιο, και με αφορμή και την επίσημη Επιτροπή που συστάθηκε στη Βουλή για τη Μελέτη των Οικονομικών της Εκπαίδευσης (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Χαιρετισμός Τσίπρα και Γαβρόγλου στην "πρώτη" της Επιτροπής Οικονομικών για την Παιδεία, 2017), θα ήταν χρήσιμο να εξετάσει κανείς πού βρίσκεται αυτήν τη στιγμή οικονομικά στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Βασική παραδοχή αυτής της εργασίας είναι ότι ένας από τους κυριότερους στόχους της πολιτικής της εκάστοτε Ηγεσίας του Υπουργείου για το Νέο Σχολείο είναι η μείωση του συνολικού κόστους για τη Δημόσια Εκπαίδευση. Η σύντομη αυτή εργασία στοχεύει στο να θυμίσει και να συγκεντρώσει τους τρόπους με τους οποίους οι διάφορες ηγεσίες του Υπουργείου Παιδείας προσπαθούν να το πετύχουν αυτό. Με αυτήν την έννοια, αποδέχεται ότι υπάρχει μια **συνέχεια** στην πολιτική των Κυβερνήσεων των Μνημονιακών ετών (2010-2017), έστω και με ασυνέχειες κι οπισθοχωρήσεις, αλλαγές στα πρόσωπα, στο ύφος και στα συνθήματα, μικρές τακτικές αναδιπλώσεις (λόγω κυρίως της πίεσης του εκπαιδευτικού κινήματος αλλά κι άλλων κεντρικοπολιτικών εξελίξεων) που δεν αλλάζουν όμως τη Βασική Κατεύθυνση. Για αυτό και γίνεται λόγος γενικά για «Υπουργείο», χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζονται κι οι αντιφάσεις. Και αυτό δεν αφορά πχ μόνο το πρώτο εξάμηνο του 2015: πχ το 2013 η επιλογή για Διαθεσιμότητα-Απολύσεις των συγκεκριμένων ειδικοτήτων της Τεχνικής έγινε από τη συγκεκριμένη ηγεσία **Αρβανιτόπουλου-Λάσκαρη.**

Ενδεχομένως, με άλλη ηγεσία, η συγκεκριμένη απόφαση να ήταν διαφορετική ως προς τις λεπτομέρειές της πχ να απολύονταν άλλες ειδικότητες. Η ουσία, όμως, θα έμενε ίδια.

Η εργασία εστιάζει λοιπόν στην **οικονομική** πλευρά, κυρίως τη βραχυπρόθεσμη, και αφήνει απέξω ή στη σκιά τις διάφορες πολύ σημαντικές πολιτικές, ιδεολογικές και πιο

μακροπρόθεσμες στοχεύσεις του Υπουργείου για το Νέο Σχολείο, δηλαδή για την κατασκευή του Νέου Τύπου Μαθητή κι Εργαζόμενου. Η εργασία επίσης δεν αφορά τόσο την ακριβή οικονομική αποτύπωση κάθε μέτρου όσο την **ποιοτική** καταγραφή των τρόπων με την οποίαν αυτό γίνεται ή μπορεί να γίνει: έτσι ξεκινάει από την υπόθεση ότι πχ αριθμός καθηγητών **X** κοστίζουν πιο πολύ από αριθμό καθηγητών **X-1**. Έτσι λοιπόν, η εργασία αναγνωρίζει δεκάδες βασικούς τρόπους με τους οποίους το Υπουργείο Παιδείας προσπαθεί όλα αυτά τα χρόνια να πετύχει τον στόχο της μείωσης δαπανών, ομαδοποιημένους σε 6 μεγάλες κατηγορίες:

- Α) με περιορισμό του συνολικού εργατικού κόστους,
- Β) με την εντατικοποίηση των όρων εργασίας των εκπαιδευτικών,
- Γ) με τις αλλαγές των υπηρεσιακών μεταβολών,
- Δ) με τη συγκέντρωση συντελεστών και τη δημιουργία μεγάλων μονάδων,
- Ε) με τη δημιουργία μικρότερων αναγκών για εκπαίδευση και
- ΣΤ) με την περικοπή άλλων παροχών - ιδιωτικοποίηση.

Παρακάτω εξετάζονται πιο αναλυτικά αυτές οι μέθοδοι. Να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους και συναδέλφισσες, τους φίλους και τις φίλες καθώς και την οικογένειά μου που με βοήθησαν με τις επισημάνσεις τους. Ευπρόσδεκτη οποιαδήποτε παρατήρηση.

A) Περιορισμός του συνολικού εργατικού κόστους

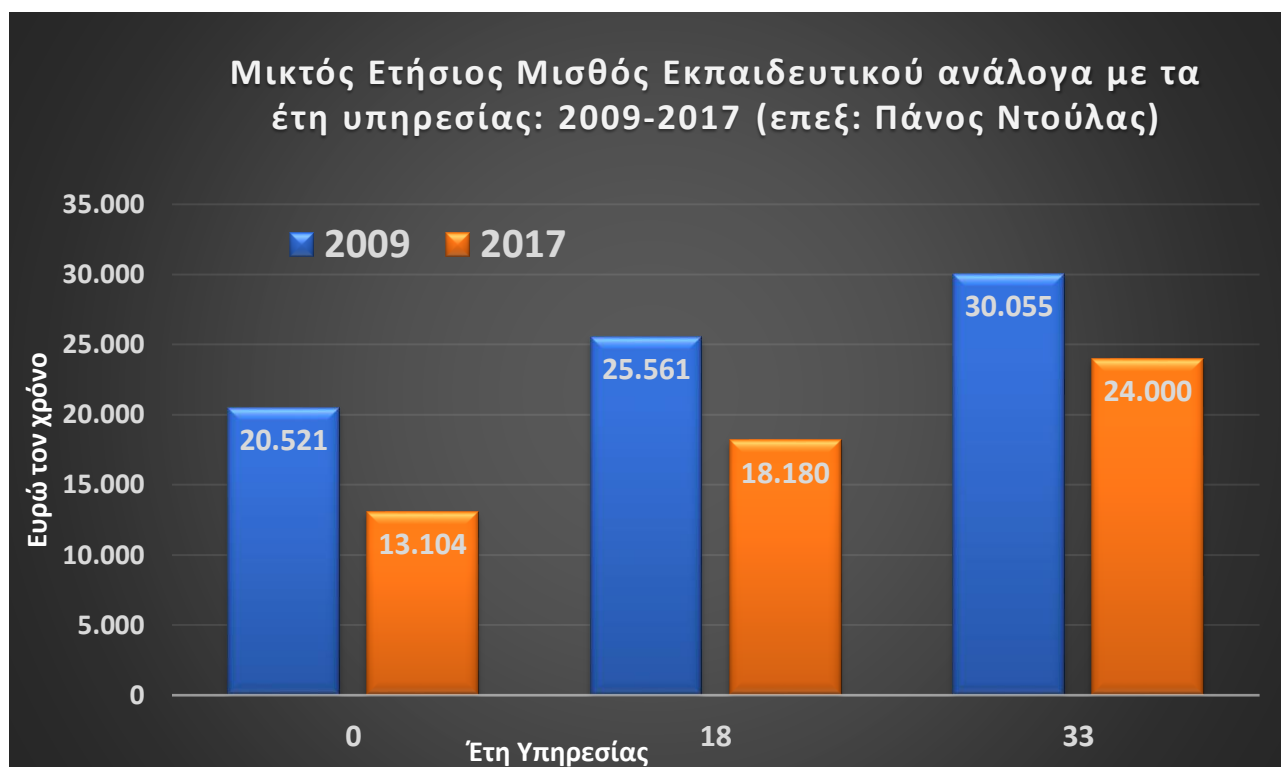
Η μείωση της συνολικής εργοδοτικής δαπάνης γίνεται με μείωση του ατομικού και συνολικού μισθολογικού και μη μισθολογικού εργατικού κόστους και με διατήρηση της ελαστικής εργασίας. Συγκεκριμένα:

1) Μείωση του Ατομικού Μισθολογικού Εργατικού Κόστους

Το Κόστος ανά Εκπαιδευτικό είναι, ανάλογα με την προϋπηρεσία, 14%-39% μικρότερο σε σχέση με την προμνημονιακή εποχή (ΝΤΟΥΛΑΣ, Ματιές στο Μισθολόγιο: Πραγματικό παρόν, δυνητικό παρόν, παρελθόν και μέλλον, 2015). Η μείωση των καθαρών αποδοχών μπορεί να προκύπτει:

I. άμεσα, κυρίως από **μείωση του Βασικού Μισθού**, μέσω οριζόντιων μειώσεων το 2010-12 και μέσω κατάργησης των Δώρων, όπως έγινε το 2010-2012 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Μικτός μισθός 2009-2017, με βάση έτη υπηρεσίας

II. άμεσα μέσω **μείωσης των δαπανών για επιπλέον υπηρεσίες** πχ Πανελλήνιες, πέραν των καθαρά διδακτικών. Τη χρονιά πχ 2014 υπήρξε μείωση (ESOS.GR, «Μαχαίρι»

στα κονδύλια για τις αμοιβές των εκπαιδευτικών, 2014) πάνω από 50% στα έξοδα Πανελληνίων: αμοιβή για εργασία τις εξαιρέσιμες ημέρες, αποζημίωση συλλογικών οργάνων, κ.ά..

III. άμεσα μέσω **μείωσης του ΕΦΑΠΑΞ** (2010-2017) με τη συνταξιοδότηση των εκπαιδευτικών-δημοσίων υπαλλήλων, σε συνδυασμό με τις πολλαπλές κι επανειλημμένες μειώσεις σε κύριες κι επικουρικές συντάξεις το διάστημα 2010-17. Αυτό λειτούργησε τα πρώτα μνημονιακά χρόνια ως φόβητρο-κίνητρο για να φύγουν πολλοί

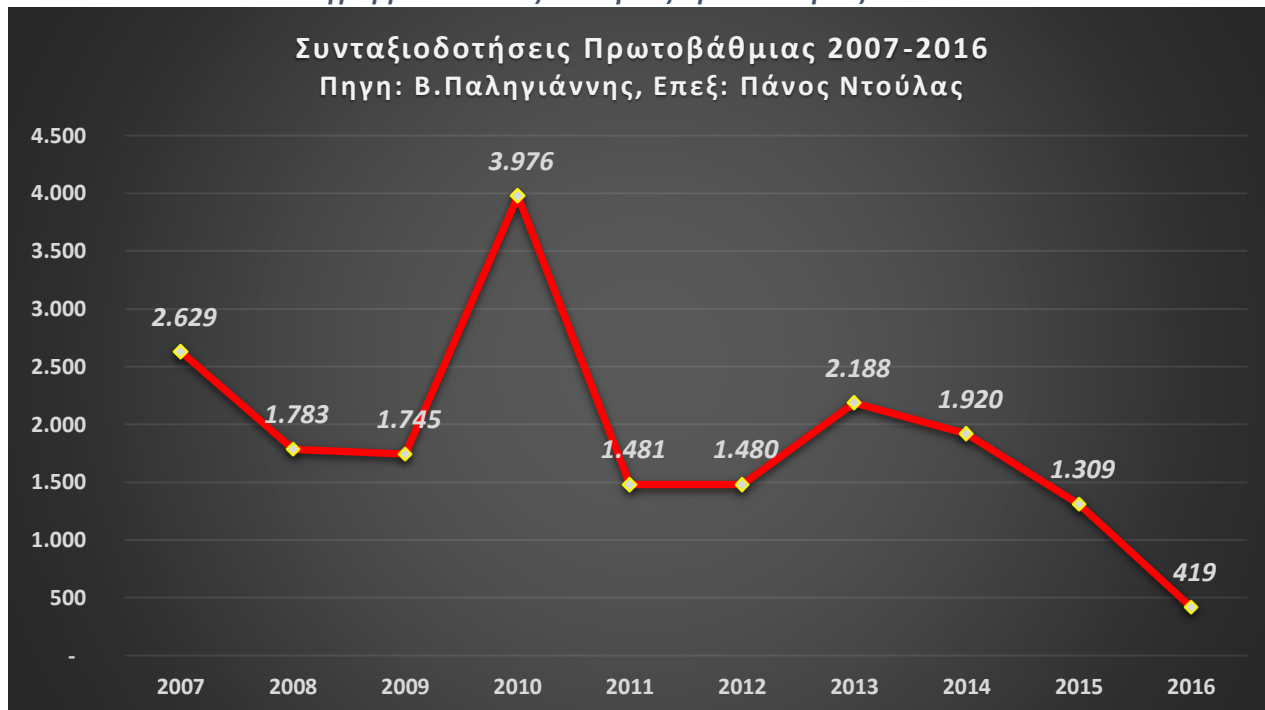
εκπαιδευτικοί ενώ μετατράπηκε σε αντικίνητρο συνταξιοδότησης τα τελευταία χρόνια και στην Πρωτοβάθμια (ΠΑΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, 2017) αλλά και στη Δευτεροβάθμια (ΚΟΡΔΗΣ, 2015) και (ΚΟΡΔΗΣ, Αιτήσεις συνταξιοδότησης, 2016)¹), όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 2 και

στο Διάγραμμα 3. Με αυτόν τον τρόπο, ελαφρύνθηκε μεν αρχικά ο προϋπολογισμός του Υπουργείου αλλά το βάρος μετατέθηκε στα Ταμεία, τα οποία απάντησαν με τεράστιες περικοπές συντάξεων που μονιμοποιήθηκαν με το νέο Ασφαλιστικό². Στη συνέχεια, οι νέες μειωμένες συντάξεις-εφάπαξ-επικουρικές, λειτουργούν πλέον ως αντικίνητρο συνταξιοδότησης και άρα ως κίνητρο παραμονής στην εργασία. Το Υπουργείο πλέον καλείται να διαχειριστεί την αντίφαση να έχει αρκετούς «παλιούς» εργαζομένους που του κοστίζουν διπλάσια από τους νέους αλλά ταυτόχρονα το γλιτώνουν από την ανάγκη νέων διορισμών και του δίνουν και διπλάσιες εργατικές ασφαλιστικές εισφορές. Μια πρώτη μερική απάντηση έδωσε το Υπουργείο με την αλλαγή της διάταξης περί αυτοδίκαιης απόλυσης το 2016 που επιχείρησε να εκτονώσει προσωρινά την τεράστια πίεση των «παλιών» υπαλλήλων για παραμονή στην ενεργό υπηρεσία (ΚΟΡΔΗΣ, ΟΔΗΓΟΣ: Τι ισχύει για την αυτοδίκαιη απόλυση εκπαιδευτικών, 2016).

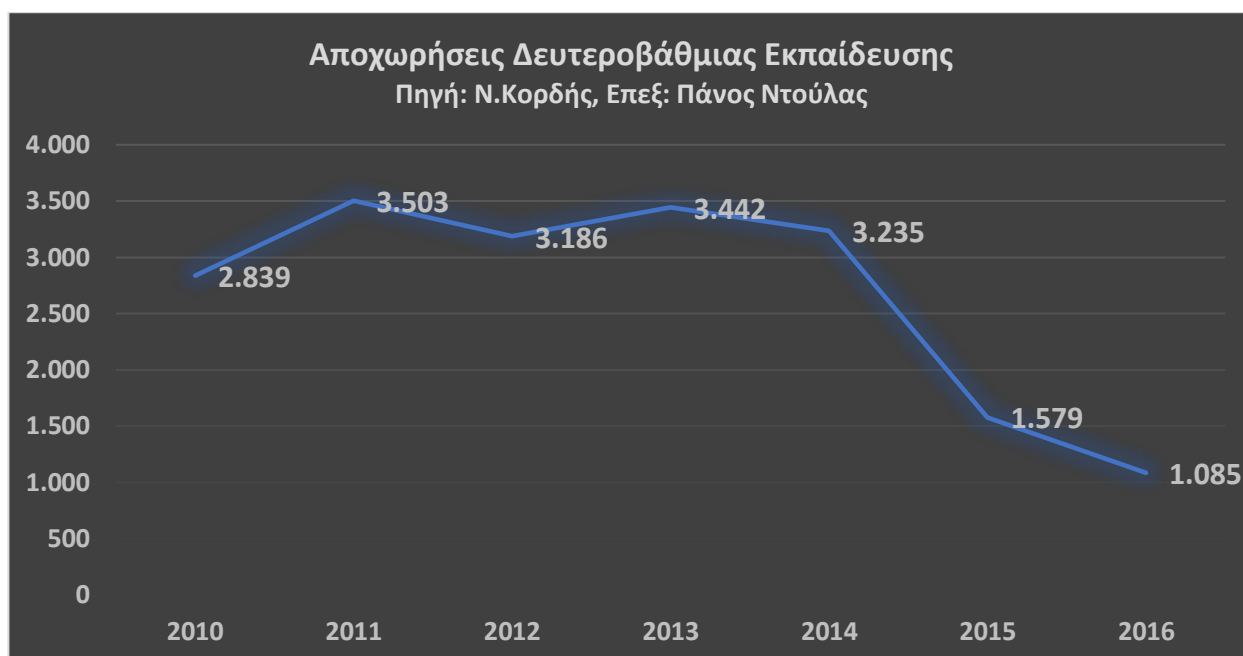
¹ Το τελικό νούμερο για το 2016 είναι σίγουρα λίγο διαφορετικό γιατί δεν έχουν υπολογιστεί ανακλήσεις και παραιτήσεις.

² Έχει μείνει μόνο η Προσωπική Διαφορά των παλιών που κι αυτή μάλλον θα κοπεί το 2019-20. (ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Συνταξιούχοι, οι πρώτοι που θα πληρώσουν, 2017)

Διάγραμμα 2: Συνταξιοδοτήσεις Πρωτοβάθμιας 2007-2016

Διάγραμμα 3: Αριθμός αποχωρήσεων εκπαιδευτικών ΔΕ 2010-16

IV. έμμεσα μέσω κατάργησης από το 2009 (ΣΕΠΕ-ΠΕΡΙΚΛΗΣ, 2009)³ της **τιμαριθμικής αναπροσαρμογής**, αν και τα τελευταία χρόνια ο Τιμάρithμος ήταν συνήθως αρνητικός.

V. έμμεσα μέσω στασιμότητας και **εξαφάνισης της προϋπηρεσίας**. Αυτό έγινε και το 2011 με το τότε Μισθολόγιο που έβαζε «ταβάνι» στα ΜΚ των μικρότερων βαθμών

³ Στάθηκε αδύνατον να βρεθεί η επίσημη ανακοίνωση της Διυπουργικής Επιτροπής για την Οικονομία του Μάρτη 2009.

αλλά και πρόσφατα, με το Μισθολόγιο του 2015, με το οποίο πάγωσε η μισθολογική εξέλιξη για το 2016 και 2017. Πέραν του «παγώματος», υπάρχει κι η εξαφάνιση των ετών 2016 και 2017 (ΜΠΟΥΡΔΑΛΑΣ, Ο αλγόριθμος του Μισθολογίου 2016, δηλ. ν. 4354/2015 – αναλυτικοί πίνακες, 2016).

VI. έμμεσα μέσω της αύξησης των Φορολογικών και άλλων Εισφορών: μείωση αφορολόγητου ήδη 2 φορές ενώ αναμένεται κι επόμενη, θέσπιση το 2011 του 2% υπέρ «Αλληλεγγύης» (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 152 τ.Α' Νόμος 3986 "Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015", 2011) κ.ά.

2) Περιορισμός του μη μισθολογικού εργατικού κόστους

Αυτός έγινε με:

- I. **αύξηση εργατικών ασφαλιστικών εισφορών**, με διάφορους τρόπους όπως πληρωμή εισφορών επί των μικτών του 2011(!) μέχρι το 2016 (ΝΤΟΥΛΑΣ, Μισθολόγιο: Κρατήσεις από το 2011;;, 2016), αύξηση εισφοράς 0,5% στην Επικουρική από το 2016 (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 85 τ.Α', Νόμος 4387/2016, "ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ", 2016), επιπλέον 1% υπέρ ΤΠΔΥ, εξομοίωση εισφορών παλιών με νέους εκπαιδευτικούς από το 2017, το οποίο οδήγησε και σε μικρή αύξηση των καθαρών αποδοχών για κάποιους νέους αλλά σε μείωση για τους υπόλοιπους, κ.ά.

II. **μειωμένες εργοδοτικές εισφορές στην Ασφάλιση** την τριετία '17-'18-'19 (ΝΤΟΥΛΑΣ, ΕΦΚΑ: Η κακή μέρα από το πρωί φαίνεται..., 2017). Εδώ χρειάζεται μια

διευκρίνιση: η δαπάνη για την ασφάλιση για Κύριες Συντάξεις όντως θα αυξηθεί μεν επειδή θα υπάρχουν εργοδοτικές Εισφορές για τον ΕΦΚΑ, έστω και μειωμένες τα πρώτα 3 χρόνια. Μέχρι τώρα αυτές δεν υπήρχαν παρά μόνο λογιστικά. Το θέμα, όμως, είναι ότι ο ΕΦΚΑ από ένα

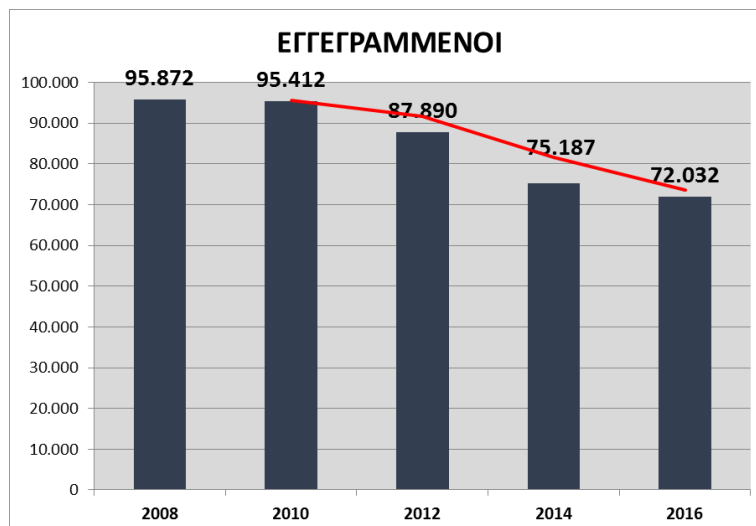
σημείο και μετά θα πρέπει να είναι αυτοχρηματοδοτούμενος, δηλ να λειτουργεί σαν ένα Ταμείο με εισροές-εκροές, κι όχι επιδοτούμενος από το Κράτος, που σήμερα χορηγεί Συντάξεις από τον Προϋπολογισμό. Με απλά λόγια, το Υπουργείο αυξάνει τη μη μισθολογική δαπάνη για τους νυν εργαζομένους αλλά θα κερδίσει αυτά τα χρήματα κι ενδεχομένως περισσότερα με τον περιορισμό και, εν τέλει εξαφάνιση, της χρηματοδότησης του Ταμείου των Κύριων Συντάξεων.

III. **στέρηση παροχών υγείας-πρόνοιας** πχ ουσιαστικός μηδενισμός οδοντιατρικής κάλυψης, έμμεση αύξηση της συμμετοχής σε ιατρικές εξετάσεις και φάρμακα μέσω ενδεικτικής τιμής, κ.ά.. Κάποια από αυτά έχουν γίνει ενώ κάποια άλλα παρέμειναν στα συρτάρια. Υπάρχουν πάντως έρευνες (ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, 2015) που μιλάνε ακόμη και για διπλασιασμό της φαρμακευτικής δαπάνης-συμμετοχής των ασθενών με περιορισμό των αποζημιωνόμενων φαρμάκων, με τη δημιουργία κι εξάπλωση των ΜηΣυΦα (Μη Συνταγογραφούμενων Φαρμάκων), με εξαιρέσεις από καλύψεις, κ.ά.

3) **Περιορισμός του συνολικού αριθμού των εργαζομένων**

Αυτό γίνεται με διάφορους τρόπους, όπως αναλύεται και παρακάτω, αλλά το βασικό είναι ο μη διορισμός νέων εκπαιδευτικών προς αντικατάσταση των παλιών. Στο παρακάτω Διάγραμμα 4 φαίνεται ο αριθμός των εγγεγραμμένων εκπαιδευτικών Δευτεροβάθμιας, τακτικών και εκτάκτων δηλ και αναπληρωτών, για τις εκλογές του ΚΥΣΔΕ (ΝΤΟΥΛΑΣ, Ακτινογραφία των υπηρεσιακών εκλογών του 2016, 2017):

Διάγραμμα 4: Εγγεγραμμένοι για ψήφο στο ΚΥΣΔΕ 2008-2016

4) Διατήρηση των ελαστικά εργαζομένων

Αυτό έγινε όχι απλά για αναπλήρωση έκτακτων κενών αλλά ουσιαστικά για κάλυψη μόνιμων κενών. Οι συμβασιούχοι έχουν μικρότερες απολαβές αφού δεν πληρώνονται το καλοκαίρι, περιορισμούς στην αναγνώριση προϋπηρεσίας - άρα μικρότερο κόστος, μειωμένα δικαιώματα άδειας, κ.ά. Παρακάτω, ένας Πίνακας όπου συνυπολογίζονται όλα στη συνολική Κρατική δαπάνη (εργοδοτικές δαπάνες, επιδόματα, ανεργία, κτλ) και φαίνεται καθαρά η διαφορά μόνιμου και αναπληρωτή με 6 χρόνια υπηρεσίας το έτος 2020.⁴

Διάγραμμα 5: Διαφορά ετήσιου μισθού μόνιμου-αναπληρωτή(9μην+αποζημίωση+ 3μηνη ανεργία) με 6 έτη υπηρεσίας

⁴ Βέβαια με τον κόφτη της 7ετίας στην αναγνώριση προϋπηρεσίας, η διαφορά θα μεγαλώσει κι άλλο προοπτικά.

B) Εντατικοποίηση των όρων εργασίας των νυν εκπαιδευτικών

Η εντατικοποίηση των όρων εργασίας είναι άλλος ένας τρόπος για τον περιορισμό του κόστους. Αυτό γίνεται ποικιλοτρόπως (συνεχίζεται η αρίθμηση των τρόπων συνολικά):

5) Αύξηση του διδακτικού ωραρίου

Έγινε το 2013 στη Δευτεροβάθμια (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 107 τ.Α' Νόμος 4152 "Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Εφαρμογής των Νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013", 2013) με μεγάλα οικονομικά οφέλη⁵ αλλά τεράστιο πολιτικό κόστος για το τότε Υπουργείο (απεργία πανελλαδικών, επιστράτευση, κτλ). Υποτίθεται ότι, με βάση την παλιά Έκθεση του ΟΟΣΑ 2011 (ΟΟΣΑ, 2011), μας «χρωστάνε» άλλες 2 ώρες αύξηση (Πίνακας 1), αφού ο Μ.Ο. ωρών ανά Καθηγητή στη ΔΕ είναι περίπου 20 και η εξίσωση με τον Μ.Ο. των χωρών του ΟΟΣΑ απαιτούσε αυτό να πάει στο «22». Αυτό το διάστημα συντάσσεται η νέα Έκθεση του ΟΟΣΑ που ενδεχομένως θα συνεχίσει στην ίδια αντικεκπαιδευτική πολιτική με πολλαπλές αρνητικές συνέπειες για σχολεία και εκπαιδευτικούς (ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Η Παιδεία στην έρημο του τρίτου μνημονίου, 2015). Πάντως, σε κάποιες ειδικότητες⁶ υπάρχει ήδη ουσιαστική αύξηση ωραρίου από το 2016.

Πίνακας 1: Οι προβλέψεις της πρώτης έκθεσης του ΟΟΣΑ το 2011

Πίνακας 1.7 Προτεινόμενος στόχος ωρών διδασκαλίας ανά εβδομάδα στα Γυμνάσια και στα Λύκεια

Στόχος για Γυμνάσια και Λύκεια							
Έτη προϋπηρεσίας	Εκπαιδευτικοί με πανεπιστημιακό πτυχίο			Επικεφαλής εκπαιδευτικοί σε σχολεία 3-5 τάξεων	Επικεφαλής εκπαιδευτικοί σε σχολεία 6-9 τάξεων	Επικεφαλής εκπαιδευτικοί σε σχολεία 10-12 τάξεων	Επικεφαλής εκπαιδευτικοί σε σχολεία 12+ τάξεων
	Ισχύουσες Ωρες διδασκαλίας	Νέες ώρες διδασκαλίας	Αύξηση	Ωρες διδασκαλίας	Ωρες διδασκαλίας	Ωρες διδασκαλίας	Ωρες διδασκαλίας
0-6	21	22	+1	8	7	5	3
7-12	19	22	+3	8	7	5	3
13-20	18	22	+4	8	7	5	3
20+	16	22	+6	6	5	3	1

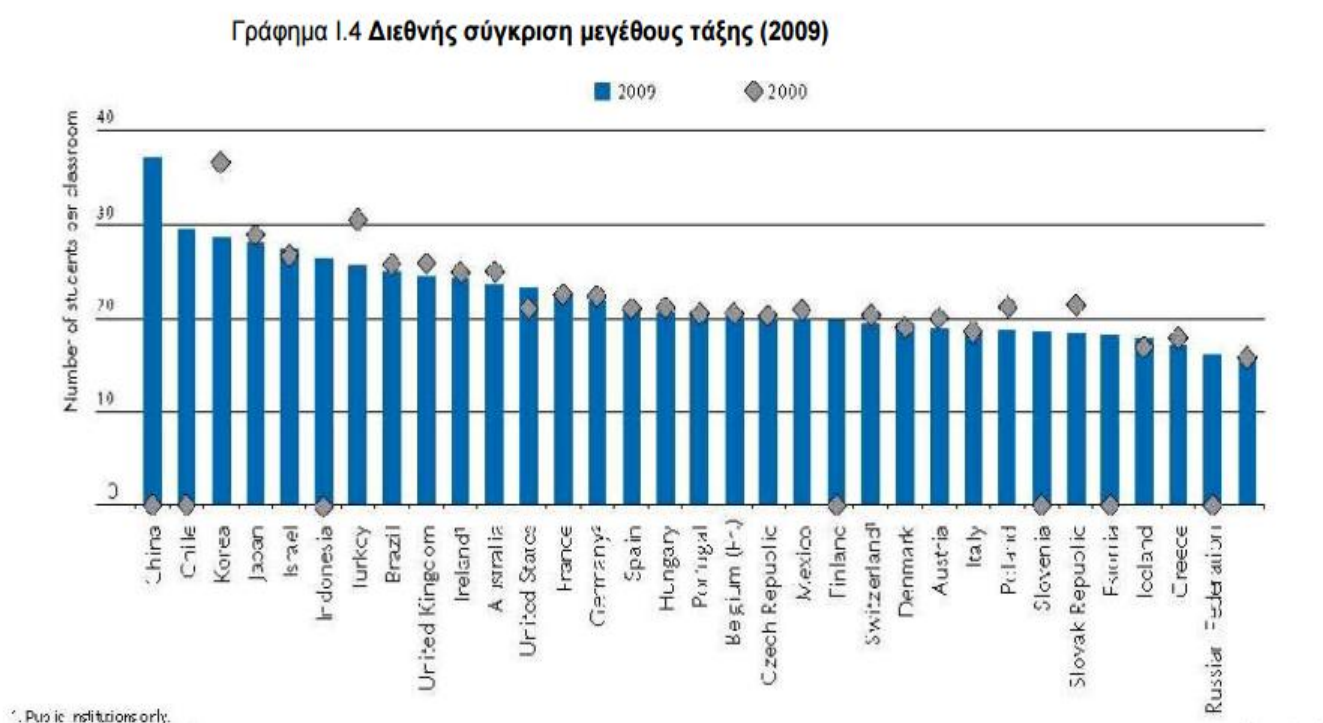
⁵ 70.000 καθηγητές*2 ώρες ο καθένας = 140.000 ώρες / 20 = περίπου 7.000 καθηγητές κέρδισμένοι.

⁶ Πχ περικοπή τριώρων στα εργαστήρια Φυσικών Επιστημών και Πληροφορικής, με τις οποίες κερδήθηκαν περίπου 600 καθηγητές (ΕΛΜΕ-ΡΕΘΥΜΝΟΥ, 2016).

6) Αύξηση του ανώτατου ορίου μαθητών

Αυτή έγινε με διάφορους τρόπους: το «27» στη ΔΕ, το «25+10%» στην Πρωτοβάθμια, ρυθμίσεις για Ειδική Αγωγή, η περικοπή επιπέδων στα Αγγλικά Γυμνασίων με μονό αριθμό τμημάτων (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Διδασκαλία Αγγλικής γλώσσας κατά επίπεδα γνώσεων στο Γυμνάσιο, 2016), η πλειοψηφική επιλογή δεύτερης ξένης γλώσσας στην Ε' Δημοτικού⁷, κ.ά.), που είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση του ΜΟΜΑΤ (Μέσου Όρου Μαθητών Ανά Τμήμα), τον οποίον ο ΟΟΣΑ θεωρεί ότι είναι πολύ χαμηλός στην Ελλάδα (Διάγραμμα 6)⁸. Προφανώς, αυτό οδηγεί και σε μείωση του συνολικού αριθμού Τμημάτων, άρα σε μικρότερο απαιτούμενο αριθμό εκπαιδευτικών.

Διάγραμμα 6: Διεθνής ΜΟΜΑΤ

7) Κατώτατα όρια μαθητών

Θεσπίστηκαν (ή αυξήθηκαν τα ήδη υπάρχοντα) όρια για σχηματισμό τμήματος κι επομένως δεν εγκρίθηκε η λειτουργία πολλών ολιγομελών και υπήρξε εξοβελισμός και

⁷ Η οποία με νεότερη διαταγή επεκτείνεται και στο Γυμνάσιο: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Επιλογή δεύτερης ξένης γλώσσας και συγκρότηση τμημάτων, 2017).

⁸ Μια κριτική στη μεθοδολογία του ΟΟΣΑ εδώ: (ΒΑΡΔΑΛΑΧΑΚΗΣ, 2016).

συνωστισμός των μαθητών των μη εγκεκριμένων Τμημάτων σε πολυπληθέστερα Τμήματα.
Συγκεκριμένα:

I. στα νηπιαγωγεία (ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ, 2016) είχαμε διπλασιασμό του κατώτατου ορίου μαθητών από το 2016,

II. στα ΓΕΛ είχαμε καθιέρωση νέων ορίων για Κατευθύνσεις με διαχωρισμό των σχολείων τον Ιούλη 2016 με βάση κυρίως την αστικότητα τους (3 κατηγορίες): στις μεγάλες πόλεις τα όρια είναι πιο υψηλά για τα εκεί ΓΕΛ, επομένως κι οι όροι εργασίας για τους εκπαιδευτικούς πιο σκληροί (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Προϋποθέσεις λειτουργίας τμημάτων Ομάδων μαθημάτων Προσανατολισμού και μαθημάτων επιλογής στο Γενικό Λύκειο, 2016).

III. Στα ΕΠΑΛ είχαμε καθιέρωση νέων ορίων για σχηματισμό τμήματος το 2016 στους Τομείς της Β' ΕΠΑΛ: τουλάχιστον 13 μαθητές στην αστική κατηγορία. Στις Ειδικότητες της Γ' ΕΠΑΛ απαιτούνται τουλάχιστον 10 μαθητές στην αστική κατηγορία. (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Ελάχιστος αριθμός μαθητών για τη δημιουργία τμήματος Γενικής Παιδείας της Α' Τάξης, τμήματος Τομέα της Β' Τάξης, και τμήματος Ειδικότητας της Γ' Τάξης Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑΛ), 2016).

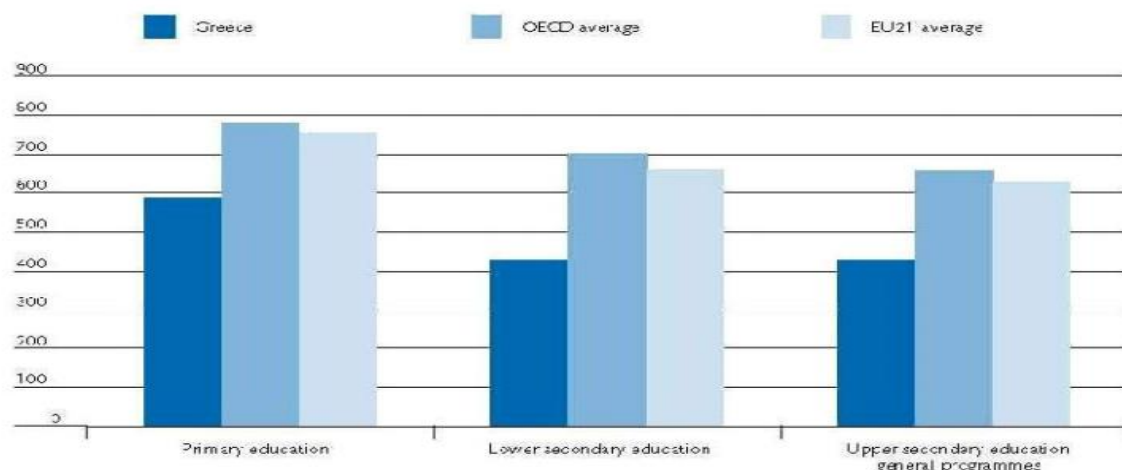
8) Αύξηση των ημερών διδασκαλίας

Αυτό επιχειρήθηκε να γίνει και παλιότερα, με την περικοπή ημερών συνδικαλιστικής άδειας (ΟΛΜΕ, Καταγγελία: Τα συνδικαλιστικά δικαιώματα στο στόχαστρο του κ. Κεδίκογλου, 2013), με έναρξη μαθημάτων μία εβδομάδα νωρίτερα τον Σεπτέμβρη το 2014, με περικοπή διάφορων εθνικών αργιών (πχ Αι-Γιαννιού), κ.ά., πολλά εκ των οποίων αναιρέθηκαν στη συνέχεια (ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, 2014). Το πρόβλημα είναι και «φαίνεσθαι», εκτός από ουσίας, για το Υπουργείο, επειδή ο ΟΟΣΑ στις Εκθέσεις του δεν μετράει την περίοδο των Εξετάσεων στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ως διδακτική, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 7 παρακάτω, πράγμα που εμφανίζει την Ελλάδα χαμηλά σε σχέση με άλλες χώρες. Προσωρινά, με τη Μεταρρύθμιση Φίλη στο Γυμνάσιο (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Αλλαγές στο Γυμνάσιο, 2016) και την κατάργηση προαγωγικών-απολυτήριων εξετάσεων σε όλα πλην 4 και Πανελλήνιες τον

Ιούνη, προστέθηκαν άλλες 3 εβδομάδες στη διδασκαλία στο Γυμνάσιο, αν και βεβαίως μειώθηκαν οι εβδομαδιαίες ώρες οπότε το αποτέλεσμα σε ώρες είναι περίπου ίδιο.

Διάγραμμα 7: Χρόνος διδασκαλίας σε Ελλάδα-ΕΕ

Γράφημα 1.3 Καθαρός χρόνος διδασκαλίας σε ώρες: Η Ελλάδα συγκριτικά με χώρες του ΟΟΣΑ και ΕΕ 21 (2009)

9) Αξιολόγηση-χειραγώγηση

Αυτή όξυνε το 2013-14-15 το κλίμα αυταρχισμού, προσπαθώντας να κάμψει τις κάθε λογής αντιστάσεις και να φέρει την πειθάρχηση των εκπαιδευτικών μέσω τρομοκρατίας. Η υπερεντατικοποίηση μες στα σχολεία κι ο εσωτερικός ανταγωνισμός εκπαιδευτικών της ίδιας σχολικής μονάδας, οι οποίοι φορτώνονται και την ευθύνη για κάθε «αποτυχία» (ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, 2012) ως προς την επίτευξη διάφορων κριτηρίων ήταν ένας βασικός στόχος. Όλο αυτό πάγωσε προσωρινά το 2015 (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Διευκρινίσεις για τις εξεταστικές διαδικασίες του λυκείου κατά το τρέχον σχολικό έτος, 2015) και τώρα πάλι φαίνεται ότι ξεκινά ξανά η διαδικασία (ESOS.GR, Εργάζονται “πυρετωδώς” για την αξιολόγηση σχολικών μονάδων και στελεχών εκπαίδευσης, 2017), αρχικά με την Αυτοαξιολόγηση, που πρώτο μέλημα έχει να αποκτήσουν οι εκπαιδευτικοί την «ιδιοκτησία» των «Στόχων» και του τρόπου επίτευξής τους (ALFAVITA.GR, Έκθεση ΑΔΙΠΠΔΕ: «Αξιολόγηση», «αυτονομία», παραπέρα διαφοροποίηση των σχολικών μονάδων, 2017).

10) Ηλεκτρονικοί Εποπτικοί Μηχανισμοί Ελέγχου

Καθιερώθηκαν ή ισχυροποιήθηκαν ήδη υπάρχοντες ηλεκτρονικοί εποπτικοί μηχανισμοί ελέγχου όπως το myschool (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Έναρξη δοκιμαστικής λειτουργίας νέου ενιαίου πληροφοριακού συστήματος σχολικών μονάδων και διοικητικών δομών, 2013), ο Ενιαίος Αριθμός Μαθητή (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 17 τ.Α' Νόμος 4452 Ρύθμιση θεμάτων του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας ...", 2017), κ.ά., που από τη μία αντιμετωπίζουν υπερβολές και ανορθολογικές καταστάσεις του παρελθόντος, από την άλλη στήνονται ώστε να χρησιμοποιηθούν αργότερα για εργαλείο περικοπής όποιου «λίπους» θα έχει απομείνει.

11) Πρωθυμένη Μισθολογική Εξέλιξη

Αυτή αναιρεί ή ελαστικοποιεί την προϋπηρεσία (ΜΠΟΥΡΔΑΛΑΣ, Το Μισθολόγιο ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ 2016 και οι αποφάσεις των συνεδρίων του κλάδου, 2016). Στην πιο σκληρή εκδοχή της (αξιολόγηση) προωθεί τον ανταγωνισμό κι άρα την αύξηση του φόρτου εργασίας μες στο σχολείο και στην πιο μαλακή (επιπλέον ΜΚ με σπουδές) ωθεί εκπαιδευτικούς σε αύξηση του φόρτου εργασίας εκτός σχολείου (επιπλέον σπουδές) για την αναπλήρωση των μισθολογικών τους απωλειών.

12) Ανταγωνισμός σχολείων

Η δημιουργία συνθηκών **ανταγωνισμού** ανάμεσα στα Σχολεία δεν έχει προχωρήσει ακόμη πολύ, παρά τις σκόρπιες αρχικές προσπάθειες πχ αυτοαξιολόγηση, «αριστεία»-καλές πρακτικές, συγχώνευση πρότυπων-πειραματικών, σύνδεση αξιολόγησης με επιδόσεις μαθητών, κ.ά.. Η αυτονομία της σχολικής μονάδας πάντως εντάσσεται κι εδώ (ΚΑΛΗΜΕΡΙΔΗΣ, 2017).

13) Κουπόνια

Η εντατικοποίηση μέσω Ανταγωνισμού θα ενισχυθεί στο μέλλον αποφασιστικά με το Σύστημα των **Κουπονιών**. Αυτό μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλώς: μετακύλιση κόστους σε

γονείς, μείωση μαθητών άρα και δαπανών για δημόσια σχολεία, αύξηση εγγραφών στα ουσιαστικά επιδοτούμενα από τα κουπόνια ιδιωτικά σχολεία, κτλ, αλλά αρχικά θα πιέσει σε μεγάλο βαθμό τους εκπαιδευτικούς για παραγωγή μετρήσιμων - και προς διαφήμιση στους υποψήφιους πελάτες/μαθητές/γονείς - αποτελεσμάτων και μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας (FISMAN, 2014).

14) Περιγραφική Αξιολόγηση

Αυτή πάσχει μεν στην ταξινομική-κατανεμητική λειτουργία, όμως κατευθύνει προς την εκμάθηση και μέτρηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων μαθητών - άρα κι εκπαιδευτικών - (ΝΤΟΥΛΑΣ, Για τις σειρήνες της περιγραφικής αξιολόγησης, 2017). Έτσι αυξάνεται η παραγωγικότητα η σχετική με την αγορά εργασίας, αφήνοντας απέξω «άχρηστες» για αυτήν γνώσεις.

Γ) Αλλαγές υπηρεσιακών μεταβολών

Αυτό έγινε και γίνεται με διάφορους τρόπους:

15) Περικοπή των Διορισμών

Αυτή ξεκίνησε το 2010, αφενός σε θεσμικό επίπεδο με την αλλαγή του Νόμου περί Διορισμών (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 71 τ.Α', Νόμος 3848 "Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού ...", 2010), που μέσω της δημιουργίας προσοντολογίου είχε ως στόχο τη διαχείριση του ζητήματος της κατανομητικής αστάθειας, δηλαδή της αναντιστοιχίας μεταξύ αποφοίτων καθηγητικών σχολών και απορρόφησής τους στην εκπαίδευση. Αφετέρου, έχει συνεχιστεί με τον δραστικό περιορισμό (ΜΠΡΑΤΗΣ, 2016) και στα επόμενα χρόνια μηδενισμό των διορισμών μόνιμων εκπαιδευτικών, πολιτική που συνεχίζεται ως σήμερα, όπως φαίνεται και στο Διάγραμμα 8:

Διάγραμμα 8: Διορισμοί στην πρωτοβάθμια 1991-2015

16) Μείωση των προσλήψεων αναπληρωτών

Αυτό ήρθε ως αποτέλεσμα άλλων πολιτικών που εξηγούνται αλλού, δηλ της μείωσης της ανάγκης για αναπληρωτές. Εφαρμόστηκαν επίσης αντικίνητρα για αυτούς όπως:

Ι. Η αλλαγή του **Νόμου περί προσλήψεων** το 2010 κι ο ουσιαστικός υποβιβασμός της προϋπηρεσίας. Επιχειρήθηκε να αλλάξει προς το χειρότερο από διάφορους

Υπουργούς - τελευταία φορά το 2016 (NEWSBOMB.GR, Προσλήψεις: Τι αλλάζει στο σύστημα προσλήψεων για τους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς, 2016) που το απέτρεψαν οι κινητοποιήσεις των αναπληρωτών (ΣΕΠΕ-ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, 2016)- ενώ ξεκίνησε και πάλι συζήτηση τώρα για το θέμα.

II. Η **μη μέτρηση προϋπηρεσίας** πέραν του 2010, που αναιρέθηκε τελικά το 2015 (ALFAVITA.GR, Υπουργείο Παιδείας: Σχετικά με θέματα αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΠΕ και ΔΕ, 2015).

III. Η **μη μέτρηση των δυσπρόσιτων** για τα έτη 2010-14 που αναιρέθηκε με διαδοχικές ρυθμίσεις του 2014-15-16.

IV. Το **όριο 7ετίας** στην προϋπηρεσία με το Μισθολόγιο του 2011. Αυτό άλλαξε το 2014 και ξαναάλλαξε το 2015 με το Νέο Μισθολόγιο (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 176 τ.Α' Νόμος 4354/2010 "Διαχείριση των μη

εξυπηρετούμενων δανείων", 2015) αλλά ουσιαστικά ισχύει, με μικρές διαφοροποιήσεις.

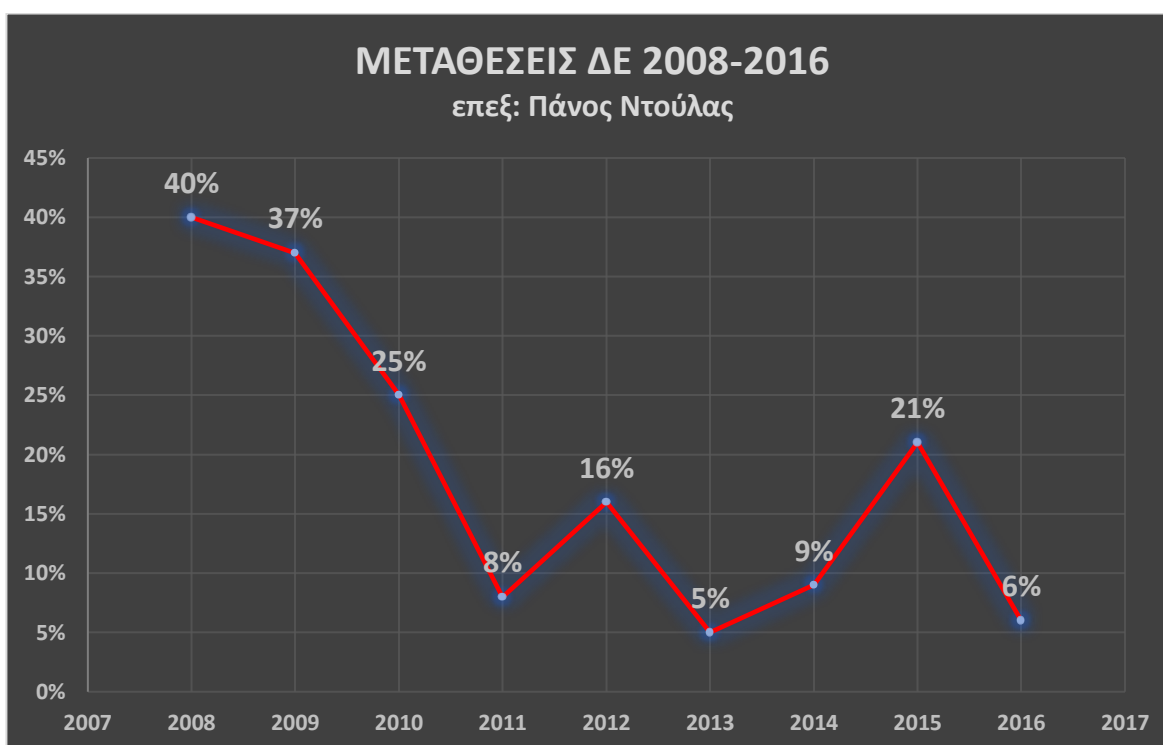
V. Η τιμωρία της **στέρξης πρόσληψης** για δύο συναπτά έτη (από ένα) σε περίπτωση άρνησης ανάληψης υπηρεσίας, ρύθμιση που αναιρέθηκε το 2015.

17) Δραστικός περιορισμός των Μεταθέσεων

Κι αυτό (ΚΟΡΔΗΣ, Φέτος οι λιγότερες μεταθέσεις της τελευταίας πενταετίας με ποσοστό μόλις 5,77%, 2016) ξεκίνησε το 2010 (Διάγραμμα 9), μέσω της πραγματοποίησης μεταθέσεων με πολύ μεγαλύτερη αυστηρότητα: από μετάθεση σε λειτουργικά κενά πήγαμε σε μετάθεση σε οργανικά κενά. Αυτή η πολιτική, που εφαρμόζεται και σήμερα, υλοποιείται μέσω της ουσιαστικής παράκαμψης των Υπηρεσιακών Συμβουλίων, στα οποία συμμετέχουν και εκπρόσωποι των εργαζομένων, και της πραγματοποίησης των μεταθέσεων μέσω σχεδόν

αποκλειστικά μονοπρόσωπων ή ανώτατων οργάνων της Διοίκησης (ΔΙΔΕ, ΠΔΕ, Υπουργείο). Το αποτέλεσμα είναι ο περιορισμός της μετακίνησης μόνιμων προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, με στόχο την ευκολότερη κάλυψη κενών από συμβασιούχους-αναπληρωτές, που πιο εύκολα δέχονται να μείνουν στον τόπο τους (συνήθως μεγάλα αστικά κέντρα) παρά να πάνε προς την επαρχία ή απομακρυσμένα μέρη, το οποίο απαιτεί πιο πολλά έξοδα και αντικειμενικά θα οδηγούσε είτε σε μη κάλυψη επαρχιακών κενών (πολιτικό κόστος στην επαρχία) είτε σε αναγκαστική αύξηση της δαπάνης του Υπουργείου για αυτούς (πχ με κάποιο ειδικό επίδομα, έξοδα σίτισης, κ.ά.).

Διάγραμμα 9: Μεταθέσεις ΔΕ 2008-2016

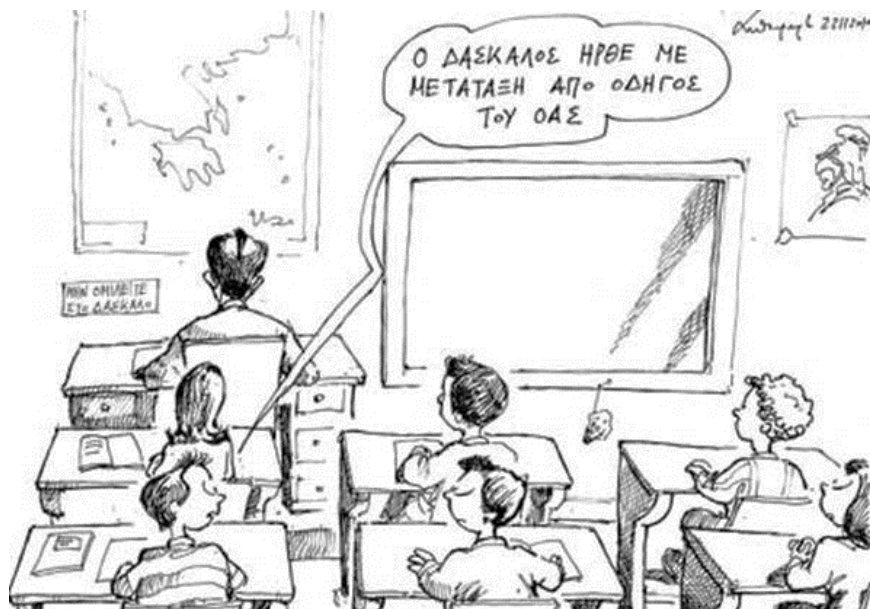
18) Αλλαγή στις Λειτουργικές Τοποθετήσεις εντός ΠΥΣΔΕ

Εδώ, κυρίως το 2013 και 2014, επιχειρήθηκε να χρησιμοποιηθεί η έννοια της Υπεραριθμίας εναντίον των εκπαιδευτικών, με δημιουργία λίστας πλεοναζόντων, υποχρεωτικές μετακινήσεις σε άλλους Νομούς ή ακόμη και Περιφέρειες κι ενδεχομένως δημιουργίας Λίστας εκπαιδευτικών προς διαθεσιμότητα (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Μεταθέσεις υπεράριθμων εκπαιδευτικών της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης,

2014). Μετά από μεγάλες αντιδράσεις του εκπαιδευτικού κινήματος, οι αλλαγές αυτές εφαρμόστηκαν πολύ περιορισμένα και σήμερα παραμένουν προς το παρόν ανενεργές.

19) Περιορισμός των Αποσπάσεων

Η πολιτική αυτή εφαρμόστηκε από το 2010 κι είχε στόχο τον περιορισμό των Αποσπάσεων από σχολείο σε σχολείο (ΠΕΠΠΕΣ, 2016) αλλά και τον

περιορισμό των Αποσπάσεων εκτός σχολείου για εκπαιδευτικούς που κάλυπταν διοικητικές ανάγκες. Έγινε σε κάποιο βαθμό (ΝΤΟΥΛΑΣ, 2.118 αποσπάσεις εκπαιδευτικών σε φορείς και άλλες υπηρεσίες εκτός σχολείου, 2014) μεταξύ 2010-2014. Στις αποσπάσεις από σχολείο σε

σχολείο εφαρμόστηκε αντικειμενική μοριοδότηση (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΟΡΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΕΩΝ, 2011) από το 2011, το οποίο, ως γενικά αποδεκτό μέτρο και παλιότερο αίτημα του εκπαιδευτικού κινήματος, χρησιμοποιήθηκε για επικοινωνιακούς σκοπούς.

20) Περικοπή των Εκπαιδευτικών Αδειών

Οι εκπαιδευτικές άδειες όπως οι άδειες για μετεκπαίδευση δασκάλων στα διδασκαλεία, οι άδειες για μεταπτυχιακά-διδακτορικά, κ.ά., μειώνονταν τα πρώτα μνημονιακά χρόνια μέχρι που το 2012 έφτασαν να περικοπούν σχεδόν ολοκληρωτικά (ΔΟΕ, Επιστολή της ΔΟΕ για τις περικοπές των Εκπαιδευτικών αδειών, 2012).

21) Μετατάξεις του 2013 από Δευτεροβάθμια σε Πρωτοβάθμια

Εδώ δεν έγινε κάποια αυστηροποίηση του πλαισίου αλλά το αντίθετο (ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ, 2013): με αδιαφανείς διαδικασίες όπως έδειξαν μετέπειτα πορίσματα (ESOS.GR, Έκθεση

“καταπέλτης” για τις 3.559 μετατάξεις εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, 2017) και μες στο καλοκαίρι, μετακινήθηκε, με αίτησή του, πλεονάζον μόνιμο προσωπικό από τη Δευτεροβάθμια, που είχε προκύψει από την αύξηση του ωραρίου, ώστε να καλύψει ελλείμματα στην Πρωτοβάθμια και σε διοικητικές υπηρεσίες (Πίνακας 2).

Πίνακας 2: Μετατάξεις 2013 και κενά

ΚΛΑΔΟΣ	ΥΑ 119655/2013	ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΑ ΚΕΝΑ
ΠΕ05	512	200
ΠΕ06	474	45
ΠΕ07	272	100
ΠΕ08	125	100
ΠΕ11	636	01
ΠΕ16	46	77
ΠΕ18.41		05
ΠΕ19-20	1.044	480
ΠΕ 32	13	60
ΣΥΝΟΛΟ	3.122	1.068

Δ) Συγκέντρωση συντελεστών

Αυτό γίνεται με διάφορους τρόπους:

22) Συγχωνεύσεις-κλείσιμο σχολικών μονάδων

Έγινε κυρίως το 2011 από το τότε Υπουργείο (IN.GR, 2011) αλλά και σε όλη τη διάρκεια του Μνημονίου με σημαντικά οικονομικά οφέλη για το Υπουργείο, κυρίως στην Πρωτοβάθμια, με κλείσιμο συνολικά άνω των 1.500 σχολικών μονάδων⁹, αλλά είχε σημαντικό πολιτικό κόστος κι αντιδράσεις από τη σχολική κοινότητα και τις τοπικές κοινωνίες (ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ, 2011). Το Πόρισμα Λιάκου 2016 (ΕΠΙΤΡΟΠΗ-ΔΙΑΛΟΓΟΥ-ΓΙΑ-ΠΑΙΔΕΙΑ, 2016) με τα Διετή Λύκεια οδηγεί πάντως εκεί για τα ΓΕΛ, όπως και διάφορες δήθεν «καινοτόμες» μέθοδοι διδασκαλίας πχ τηλε-μάθημα για τα απομακρυσμένα σχολεία.

Πίνακας 3: Αριθμός σχολείων 2008/09 – 2014/15

	2008-09	2013-14	διαφ
Νηπιαγωγεία	5.660	5.161	- 499
Δημοτικά	5.127	4.313	- 814
Γυμνάσια	1.859	1.696	- 163
Γεν. Λύκεια	1.264	1.213	- 51
Επαγγ. Λύκεια	384	383	- 1
ΣΥΝΟΛΟ	14.294	12.766	- 1.528

⁹ Στατιστικά της ΕΛΣΤΑΤ για Πρωτοβάθμια-Δευτεροβάθμια-Επαγγελματική εδώ:

2008-09: (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2008-09, 2013)

2009-10: (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2009-10, 2011), (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2009-10, 2012), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2009-10, 2013)

2010-11: (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2010-11, 2012), (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2010-11, 2013), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2010-11, 2013)

2011-12: (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2011-12, 2012), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2011-12, 2013)

2012-13: (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2012-13, 2014), (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2012-13, 2014), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2012-13, 2014)

2013-14: (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2013-14, 2014), (ΕΛΣΤΑΤ, ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2013-14, 2015), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, 2015)

2014-15: (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2014-15, 2016), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΡΕΥΝΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2014-15, 2016), (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2014-15, 2015)

23) «Εξειδίκευση» συγκεκριμένων σχολείων σε επίπεδο Ομάδας Σχολείων

Αυτό περιγράφεται και στις τελευταίες διαρροές (ΑΥΓΗ, 2017) με την έννοια της «τοπικής πολυκλαδικότητας». Δηλαδή μπορεί ένα Λύκειο να έχει μόνο συγκεκριμένες Κατευθύνσεις, όπως γίνεται άλλωστε ήδη στα ΕΠΑΛ. Αυτό έχει μικρότερο πολιτικό κόστος αλλά σχετικά μικρά οικονομικά οφέλη, δεδομένου ότι αυξάνονται κι οι μετακινήσεις μαθητών.

24) Κλείσιμο Τομέων-Ειδικοτήτων στα ΕΠΑΛ

Αυτή η πολιτική συνδυάζεται με την παράδοσή τους απευθείας στην ιδιωτική αγορά και με **απόλυση** των εργαζόμενων σε αυτές (ΤΟ-ΒΗΜΑ, 2013). Έγινε το 2013, αλλά υπήρξαν σοβαρότατες αντιδράσεις από την εκπαιδευτική κοινότητα (LEFT.GR, 2013) και πολιτικό κόστος για το τότε Υπουργείο, με αποτέλεσμα η νέα Κυβέρνηση το 2015 να επαναφέρει τις καταργηθείσες ειδικότητες και τους απολυμένους (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ, 2015).

25) Εκ νέου (2016-17) συγχώνευση τομέων-ειδικοτήτων της Τεχνικής Εκπαίδευσης

Στην επόμενη φάση αυτό επιχειρήθηκε και θα επιχειρηθεί να γίνει σε στάδια: συγχωνεύσεις-κλείσιμο 4 Τομέων και 7 ειδικοτήτων τον Ιούλη (ΝΤΟΥΛΑΣ, ΝΕΟ ΕΠΑΛ 2016: Α' και Β' Τάξη (κυρίως...), 2016), κλείσιμο 60 Τομέων πανελλαδικά τον Ιούλη 2016 (ΝΤΟΥΛΑΣ, Ο Νέος Χάρτης της Δημόσιας Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Γενικής Αγωγής, 2016), μη έγκριση 100+ Τομέων της Β' τον Σεπτέμβρη 2016 με μεγάλη αναστάτωση σε τοπικές κοινωνίες (ΕΛΜΕ-ΠΕΙΡΑΙΑ, 2016), «μη παρακολουθούντες» τον Γενάρη 2017 (ΠΕΚ, 2017), νέο ενδεχόμενο κλείσιμο Τομέων τον Ιούλη 2017, νέα ενδεχόμενη μη έγκριση Ειδικοτήτων της Γ' ΕΠΑΛ τον Σεπτέμβρη 2017 σε μεγαλύτερο βαθμό από το 2016, κ.ά.

26) Διεύρυνση των αναθέσεων (ΥΑ Φίλη, Γ' Ανάθεση, κ.ά.)

Έγινε ήδη, με ελάχιστες αντιδράσεις, από το καλοκαίρι 2016 (ΝΤΟΥΛΑΣ, Αναλυτικός Πίνακας αναθέσεων και ωρολογίου προγράμματος, 2016) και κουμπώνει με την Ομαδοποίηση Ειδικοτήτων που αναφέρεται παρακάτω.

27) Ομαδοποίηση των ΠΕ (Παιδαγωγικών Ειδικοτήτων)

Υπήρχε ήδη πρόταση του ΙΕΠ από το '14 για περιορισμό τους στο μισό ενώ τελευταία υπήρξε νέα πρόταση (ΝΤΟΥΛΑΣ, Ομαδοποίηση ειδικοτήτων εκπαιδευτικών: Μια πρώτη ματιά, 2017), που φαίνεται συγκεντρωτικά και στον επόμενο Πίνακα (Πίνακας 4). Με αυτά τα δύο (αναθέσεις, ομαδοποιημένες ειδικότητες), το Υπουργείο επιχειρεί να εξισώσει αλγεβρικά τα πλεονάσματα που έχει σε συγκεκριμένες ειδικότητες, πχ στις Τεχνικές, με τα ελλείμματα που έχει σε άλλες.

Πίνακας 4: Ομαδοποίηση ειδικοτήτων

	ΝΥΝ ΑΝΑΘΕΣΕΙΣ	ΝΥΝ ΜΕΤΑΘΕΣΕΙΣ	ΙΕΠ
ΠΕ	104	67	49
ΤΕ	35	29	20
ΔΕ	17	17	9
ΕΑ	2	2	2
ΕΕΠ	13	13	12
ΕΜ	1	1	1
ΜΕΙΟΝ	1	1	1
ΣΥΝ	173	130	94

28) Επιπλέον παρέμβαση στα διδασκόμενα μαθήματα

Όλα τα προηγούμενα μέτρα χρειάζονται και παρέμβαση στα διδασκόμενα μαθήματα για να λειτουργήσουν πλήρως:

Ι. Με τον **περιορισμό των απόλυτων ωρών μαθημάτων**. Έγινε τον Σεπτέμβρη 2016 στο Δημοτικό (ΧΑΤΖΗΣ, 2016): στα ΕΑΕΠ από 7ωρο πήγαμε σε 6ωρο, αλλά και στο Γυμνάσιο όπου οι 35 ώρες έγιναν 32 (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Αλλαγές στο Γυμνάσιο, 2016), αλλαγή που δέχθηκε κριτική ως έχουσα περισσότερη σχέση με την εξοικονόμηση δαπανών παρά με την παιδαγωγική (ΠΑΠΑΔΑΝΤΩΝΑΚΗΣ, 2016). Με βάση την Πρόταση ΙΕΠ (ΑΥΓΗ, 2017), ετοιμάζεται κάτι αντίστοιχο για το ΓΕΛ από το 2017-18. Τα κέρδη του Υπουργείου φαίνονται στους παρακάτω Πίνακες (Πίνακας 5 και Πίνακας 6).

Πίνακας 5: Σύγκριση ωρών παλιού ΕΑΕΠ Δημοτικού με Νέο

3	ΠΑΛΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΑΕΠ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ	4	ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΕΝΙΑΙΟΥ	Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ	23	23	22	22	22	22		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΔΑΣΚΑΛΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ	21	21	20	20	20	20
	ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ	12	12	13	13	13	13		ΣΥΝΟΛΟ ΩΡΩΝ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΩΝ ΑΝΑ ΤΑΞΗ	9	9	10	10	10	10

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΥΣ ΑΡΙΘΜΟΥΣ ΓΙΑ 12/Θ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΑΕΠ

Α) Οι ώρες των Δασκάλων που είναι με κόκκινο χρώμα στον πίνακα 1 μειώνονται κατά 1 σε σχέση με τον πίνακα 2. Άρα 12 ώρες Δασκάλων επί 2 τμήματα ανά τάξη σύνολο 24 ώρες Δασκάλων λιγότερες. Σ' αυτές θα πρέπει να προστεθούν και οι 8 ώρες του Δ/ντή (καταργείται και η πρωινή ζώνη), όπερ σημαίνει -32 για τα 12/Θ Σχολεία ΕΑΕΠ. Βέβαια εδώ θα πρέπει να υπολογίσουμε και τις 5 ώρες προετοιμασίας-μελέτης του Ολοήμερου συν τις 5 ώρες σίτισης. **Τελικό: (-24-8+10)=-22 ώρες Δασκάλων λιγότερες με λειτουργία 1 τμήματος Ολοήμερου.**

Β) Οι ώρες των Ειδικοτήτων που είναι με κόκκινο χρώμα στον πίνακα 1 μειώνονται κατά 1 σε σχέση με τον πίνακα 2. Ήτοι ανά μάθημα: Μουσική 2Χ2=4 ώρες, Θέατρο 2Χ2=4 ώρες, Γυμναστική 4Χ2=8 ώρες, Αγγλικά 6Χ2=12 ώρες, Πληροφορική 4Χ2=8 ώρες, τα Εικαστικά παραμένουν ως έχουν. Άρα (-4-4-8-12-8)=-36 ώρες. Βέβαια εδώ θα πρέπει να προστεθούν και οι 5 ώρες ειδικοτήτων για την τελευταία ώρα του Ολοήμερου Προγράμματος. **Τελικό: (-36+5)=-31 ώρες Ειδικότητας λιγότερες με λειτουργία 1 τμήματος Ολοήμερου.**

Πίνακας 6: Νέο ΓΕΛ 2017-18-19 (πρόταση ΙΕΠ)

Α' ΓΕΛ	ΤΩΡΑ	ΙΕΠ	Δ	Β' ΓΕΛ	ΤΩΡΑ	ΙΕΠ	Δ	Γ' ΓΕΛ	ΤΩΡΑ	ΙΕΠ	Δ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ	9	8	-1	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	6	4	-2	ΕΛΛΗΝΙΚΑ	3	6	3
ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	5	4	-1	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	5	4	-1	ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ	2		-2
ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	6	4	-2	ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	6	4	-2	ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ	2		-2
ΙΣΤΟΡΙΑ	2	2	0	ΙΣΤΟΡΙΑ/ΙΣΤΟΡΙΑ+ΚΟΙΝ	2	4	2	ΙΣΤΟΡΙΑ	2		-2
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ	3	2	-1	ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ	2		-2	ΙΣΤ ΚΟΙΝ ΕΠΙΣΤ	1		-1
Α' ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ	2	2	0	Α' ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ	2		-2	Α' ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ	2		-2
ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	2	2	0	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	1	2	1	ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ	2	2	0
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ	2	2	0	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ	2		-2	ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ	1		-1
ΕΡΓΑΣΙΑ/ΖΩΝΗ	2	2	0	ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ	2		-2	--- / ΖΩΝΗ		2	2
ΣΕΠ		1	1	ΕΡΓΑΣΙΑ/ΖΩΝΗ	1	2	1	ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΡΜΟΥ	15	10	-5
ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΡΜΟΥ	33	29	-4	Η/Υ	1		-1	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Α	5	6	1
				ΣΥΝΟΛΟ ΚΟΡΜΟΥ	30	20	-10	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β	3	6	3
ΕΠΙΛΟΓΗ Α	2	2	0					ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Γ/ΕΠΙΛΟΓΗ Γ	3	6	3
ΕΠΙΛΟΓΗ Β		2	2	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Α/ΕΠΙΛΟΓΗ Α	3	4	1	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Δ/ -----	2		-2
ΕΠΙΛΟΓΗ Γ		2	2	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Β/ΕΠΙΛΟΓΗ Β	2	4	2	ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ Ε/ -----	2		-2
ΣΥΝΟΛΟ ΕΠΙΛΟΓΩΝ	2	6	4	----- / ΕΠΙΛΟΓΗ Γ		4	4	ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΡΑ/ -----	2		-2
				ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤ/ΕΠΙΛΟΓΩΝ	5	12	7	ΣΥΝΟΛΟ ΚΑΤ/ΕΠΙΛΟΓΩΝ	17	18	1
ΣΥΝΟΛΟ	35	35	0								
				ΣΥΝΟΛΟ	35	32	0	ΣΥΝΟΛΟ	32	28	0

II. Με την **εξαφάνιση μαθημάτων**. Έγινε και στο Γυμνάσιο (ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ-ΤΜΗΜΑΤΟΣ-ΟΙΚΙΑΚΗΣ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, 2016) ενώ το ΙΕΠ προτείνει να γίνει και στο ΓΕΛ, πράγμα που ήδη έχει αρχίσει να προκαλεί αντιδράσεις (ΕΝΩΣΗ-ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ-ΑΓΓΛΙΚΗΣ-ΔΥΤΙΚΗΣ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, 2017). Οι Θεματικές Εβδομάδες κι οι Δημιουργικές Εργασίες εξυπηρετούν και αυτόν τον σκοπό, καλύπτοντας με φθηνό τρόπο ανάγκες όπως η Αγωγή Υγείας (ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ & ΜΠΑΧΤΗ, 2017). Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα η εξαφάνιση των Αγγλικών Ορολογίας από πολλές ειδικότητες στα ΕΠΑΛ

από το 2017-18 (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Πρόταση για το Ωρολόγιο Πρόγραμμα Σπουδών των ΕΠΑΛ, 2017).

III. Με τη συγχώνευση υπαρχόντων μαθημάτων και τη **δημιουργία πολυθεματικών και πολυεπιστημονικών μαθημάτων ή τη δημιουργία μαθημάτων-χυλών** (πχ Ζώνη στα ΕΠΑΛ), που, στην πράξη και πέρα από παιδαγωγικές αναζητήσεις, εκτονώνουν τα πλεονάσματα διάφορων ειδικοτήτων και καλύπτουν ελλείμματα.

29) Αλλαγές στην Ειδική Αγωγή

Κι εδώ υπήρξαν διάφορες παρεμβάσεις. Η Ειδική Αγωγή ήταν παραδοσιακά ένας από τους πιο αδύναμους χώρους της Εκπαίδευσης στην Ελλάδα. Υπάρχουν ελάχιστοι μόνιμοι εκπαιδευτικοί με οργανική θέση στις Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης. Τον Αύγουστο του 2016, το Υπουργείο αποφάσισε (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 159, τ.Α', Νόμος 4415, "Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση ...", 2016) να καλύψει αυτές τις ανάγκες αυξάνοντας την κινητικότητα μεταξύ Ειδικής και Γενικής Αγωγής, εξισώνοντας έτσι αλγεβρικά τα ελλείμματα της πρώτης με τυχόν πλεονάσματα της δεύτερης.

30) Συγκέντρωση των Διοικητικών Λειτουργιών

Αυτό ξεκίνησε το 2010 με την κατάργηση των Γραφείων Εκπαίδευσης (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 233 τ.Α' Νόμος 4027, "Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό ...", 2011) και τη συγκέντρωση πολλών αρμοδιοτήτων τους στις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης. Το 2011 δόθηκε σε Δημόσια Διαβούλευση το συνολικό σχέδιο (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, «Πρώτα ο Μαθητής» – «Πρώτα η Σχολική Μονάδα» Νέα Διοίκηση για το Νέο Σχολείο, 2011) που προέβλεπε την ενίσχυση και των Διευθυντών Σχολικών Μονάδων με την αντιστροφή των δημοκρατικών ρυθμίσεων του 1566 (ΝΤΟΥΛΑΣ, Για τη νέα πρόταση νόμου για τη διοίκηση της

εκπαίδευσης-10.000 μικροί δικτάτορες και μια άλλη πρόταση, 2011) αλλά τελικά δεν προχώρησε. Προβλεπόταν, επίσης, και η διοικητική ενοποίηση Πρωτοβάθμιας-Δευτεροβάθμιας, που υπάρχει ήδη σε επίπεδο Περιφέρειας αλλά επίσης δεν προχώρησε, πιθανόν και για μικροκομματικούς-πελατειακούς λόγους πχ απώλεια πολλών θέσεων στελεχών- αλλά και για απλούς πρακτικούς λόγους αδυναμίας διαχείρισης τόσο μεγάλων μονάδων. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια, ενισχύονται συνεχώς οι αρμοδιότητες Περιφερειακών Διευθυντών, πχ διορισμός μελών ΠΥΣΔΕ από αυτούς, επιπλέον στήλη στις μεταθέσεις, έγκριση ολιγομελών τμημάτων, κ.ά., όπως προέβλεπε κι εκείνο το Σχέδιο.

31) Συγκέντρωση των οικονομικών λειτουργιών

Αυτό έγινε κυρίως με τον Καλλικράτη το 2010, που ενοποίησε τις Σχολικές Επιτροπές σε κάθε Δήμο (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, 2011). Υπάρχει πρόταση τώρα στο Πόρισμα (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ-ΕΠΙΤΡΟΠΗ, 2017) της Επιτροπής του Υπουργείου Εσωτερικών για την Αναμόρφωση του Καλλικρατικού πλαισίου, για πλήρη κατάργηση των Σχολικών Επιτροπών, οπότε δεν είναι ακόμη γνωστό αν αυτό θα υιοθετηθεί τελικά αλλά και πώς θα επηρεάσει τα οικονομικά των σχολείων.

32) Κτήρια - υλικοτεχνική υποδομή

Στο κτηριακό και γενικότερα στην υλικοτεχνική υποδομή, είχε γίνει προσπάθεια από

παλιά να δοθεί ένα κομμάτι της κατασκευής τους σε ιδιώτες με αντάλλαγμα την εκμετάλλευση των κτηρίων (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 232, τ.Α', Νόμος 3389, "Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα", 2005). Οι συμπράξεις δημόσιου και

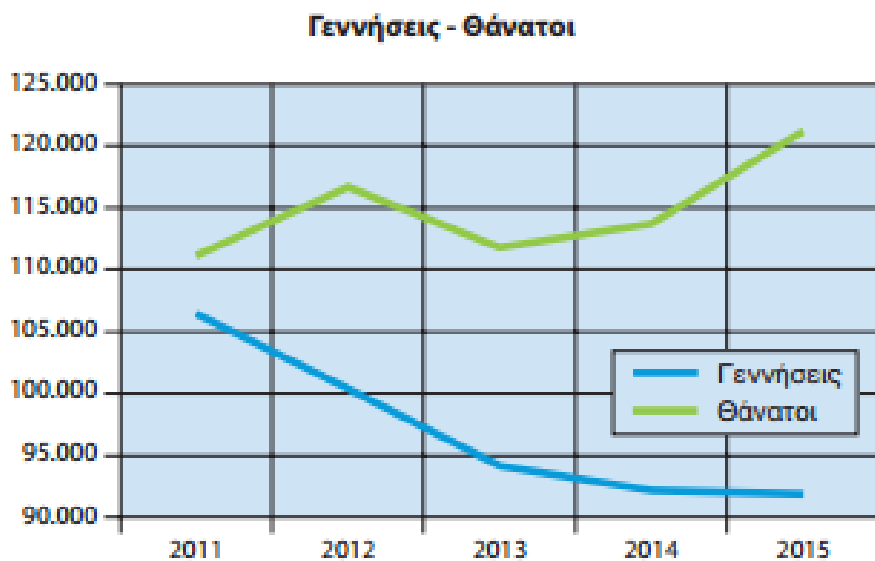
ιδιωτικού τομέα γενικεύθηκαν όσο προχωρούσαν τα χρόνια. Κατά τα Μνημονιακά χρόνια, ο Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων καταργήθηκε και δημιουργήθηκε μια καινούργια εταιρεία μαζί με τις αντίστοιχες κτηριακές εταιρείες της Υγείας και της Δικαιοσύνης, η «Κτύπ-Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.» (ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ, ΦΕΚ 216, τ.Α', Νόμος 4199, "Δημόσιες υπεραστικές οδικές μεταφορές επιβατών....", 2013), η οποία, όπως λέει κι η ίδια κατάφερε να πετύχει «...περιορισμό των λειτουργικών δαπανών...» με «μείωση του κόστους λειτουργίας και μισθοδοσίας...» και «...οικονομία κλίμακας...» (ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ-ΥΠΟΔΟΜΕΣ, 2015).

Ε) Δημιουργία μικρότερων αναγκών για εκπαίδευση

δηλ στην πράξη λιγότεροι μαθητές στα σχολεία. Πέραν των δυσμενών δημογραφικών

Διάγραμμα 10: Γεννήσεις-Θάνατοι 2011-2015

εξελίξεων (ΕΛΣΤΑΤ, ΕΛΛΑΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016, 2016) που λειτουργούν ενισχυτικά, και στις οποίες εξελίξεις έχει συμβάλει και το Μνημόνιο (δες Διάγραμμα 10), αυτό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία αντικινήτρων για παραμονή στο σχολείο και

κινήτρων για ένταξη στην αγορά εργασίας:

33) Δυσκολία πρόσβασης στη σχολική μονάδα

Αυτός είναι τρόπος που μπορεί να ενισχύσει προοπτικά τη σχολική διαρροή (ΑΛΙΜΗΣΗΣ, ΓΑΒΡΙΛΙΑΔΗ, ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, & ΠΡΟΒΑΤΑ, Χ.Η.): οι συγχωνεύσεις τομέων ή ολόκληρων σχολείων μεγαλώνουν την απόσταση του τόπου διαμονής των μαθητών από το σχολείο με αποτέλεσμα στο μέλλον να αποθαρρύνονται οι μαθητές να συνεχίσουν, ιδίως στην ύπαιθρο.

34) Δαπάνες μεταφοράς

Το προηγούμενο μπορεί να επιτευχθεί και με περιορισμό των διευκολύνσεων (έκδοση πάσο) στη μετακίνηση μαθητών, όπως έχει επιχειρηθεί να γίνει πολλάκις στο παρελθόν σε πολλές περιοχές της χώρας, πχ εδώ: (Η-ΠΟΛΗ-ΜΑΣ, 2014) ή εδώ: (PROTIONLINE.GR, 2016) ή

για συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητών πχ για τους κατόχους απολυτηρίου Λυκείου στα ΕΠΑΛ που παρακολουθούν μαθήματα ειδικότητας για απόκτηση επιπλέον πτυχίου.

35) Επιπλέον κριτήρια εγγραφής στο Ολοήμερο

Ένας άλλος τρόπος είναι η θέσπιση επιπλέον κριτηρίων για εγγραφή στο Ολοήμερο και στην Πρωινή Ζώνη αυτού στα Δημοτικά (ΔΟΕ, Να πάρει τώρα πίσω το Υπουργείο Παιδείας τις παράνομες ρυθμίσεις για ολοήμερα Δημοτικά και Νηπιαγωγεία, 2016) που μικραίνει τον αριθμό των προς εγγραφή μαθητών στις αντισταθμιστικές δομές.

36) Αύξηση της δυσκολίας των μαθημάτων στο σχολείο

Το 2013 μπήκε η Τράπεζα Θεμάτων που είχε αποτέλεσμα την αύξηση της σχολικής διαρροής (ΟΛΜΕ, Αποτυχία η Τράπεζα Θεμάτων. Εξαπλασιάστηκαν οι μετεξεταστέοι στην Α' Λυκείου, 2014) αλλά η λειτουργία της πάγωσε το 2015. Το Πόρισμα Λιάκου (ΕΠΙΤΡΟΠΗ-ΔΙΑΛΟΓΟΥ-ΓΙΑ-ΠΑΙΔΕΙΑ, 2016), που φαίνεται προσωρινά να μην περπατάει σε αυτό το σημείο, ουσιαστικά προβλέπει αύξηση της δυσκολίας του σχολείου μέσω διπλού επιπέδου μαθημάτων, κ.ά.

37) Εξετάσεις

Οι διάφοροι εξεταστικοί φραγμοί είναι σύνθετο ζήτημα αλλά η ουσία των Πανελληνίων, δηλ ενός καταναμητικού αξιολογικού μηχανισμού, δεν φαίνεται να πλήττεται (ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, 2017) μέσα από τις τελευταίες προτάσεις. Ίσα-ίσα, επειδή το Υπουργείο θα πρέπει

να διαχειριστεί την αντίφαση να υλοποιήσει μια παλιά του δέσμευση περί «κατάργησης των Πανελληνίων» κι από την άλλη να διασφαλίσει το αδιάβλητο των εξετάσεων, ίσως τελικά καταφύγει σε πολλαπλασιασμό των Εξετάσεων με εισαγωγή τους μέσα στο Λύκειο. Την

προηγούμενη φορά που έγινε αυτό, με τον Νόμο 2525/1997 του Υπουργού Αρσένη, υπήρξε μεγάλη σχολική διαρροή με πενταπλασιασμό της απόρριψης μες στο ίδιο το Λύκειο (ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ, 2009).

38) Μείωση των προσδοκιών

Το Πόρισμα Λιάκου με το «Απολυτήριο 2 Επιπέδων» ή, όπως λέει, ενός «Εθνικού Απολυτηρίου» κι ενός «Πιστοποιητικού Σπουδών» (ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ, 2016) εξυπηρετεί αυτόν τον σκοπό: γιατί να παρακολουθήσει κανείς το Λύκειο αν στο τέλος δεν πάρει καν Απολυτήριο; Ούτως ή άλλως, η φτώχεια αλλά κι η ανεργία, που είναι ιδιαίτερα αυξημένες στη Μνημονιακή Ελλάδα, ήταν ήδη από παλιά ισχυρά αντικίνητρα παραμονής στο σχολείο (ΡΟΥΣΣΕΑ & ΒΡΕΤΑΚΟΥ, 2006).

39) Περικοπή ολόκληρων τάξεων

Αυτό μπορεί να γίνει για συγκεκριμένες κατηγορίες μαθητών. Ουσιαστικά προβλέπεται στο 4+2 (Πόρισμα Λιάκου) που πλέον έχει απορριφθεί ως εξωτερικό κέλυφος αλλά έχει μείνει στην ουσία του, με την επιδιωκόμενη ολοκλήρωση (ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ, 2017) των βασικών γνώσεων στην Α' ΓΕΛ-ΕΠΑΛ.

40) Μαθητεία-Κατάρτιση

Ένας από τους τρόπους για να μειωθούν οι μαθητές στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (αλλά και οι φοιτητές στην τριτοβάθμια) είναι να εξοβελιστεί ένα μέρος των μαθημάτων, των μαθητών και των καθηγητών προς την Κατάρτιση (ΚΑΡΥΩΤΗΣ, 2016). Προβλέφθηκαν αρχικά μεταγυμνασιακές δομές κατάρτισης (ΕΠΑΣ, ΣΕΚ) που λειτούργησαν για κάποια χρόνια αλλά τώρα δεν λειτουργούν καθόλου ή λειτουργούν προσωρινά σε περιορισμένο αριθμό. Ο κύριος μηχανισμός πάντως για την ενίσχυση της Κατάρτισης είναι η Μαθητεία, η οποία προβλέφθηκε από το 2013 και ξεκίνησε τη λειτουργία της φέτος (Φλεβάρης 2017).

ΣΤ) Περικοπή άλλων παροχών - ιδιωτικοποίηση

41) Λειτουργικές δαπάνες

Η περικοπή της συνολικής χρηματοδότησης για τις **λειτουργικές δαπάνες** των σχολικών μονάδων έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό (ακόμη και 50% σε κάποιες περιπτώσεις) (ΚΟΤΣΙΦΑΚΗΣ, 2016) σε σχέση με την προμνημονιακή εποχή με διάφορους τρόπους, είτε άμεσους είτε έμμεσους πχ με την ενοποίηση των σχολικών επιτροπών σε μία σε κάθε Δήμο. Η κατάσταση δεν φαίνεται να έχει αντιστραφεί τα τελευταία χρόνια.

42) Βιβλία

Στα πρώτα χρόνια του Μνημονίου είχε γίνει μια προσπάθεια να αντικατασταθούν τα τυπωμένα βιβλία με ηλεκτρονικά (ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ, Ερχεται το «ψηφιακό σχολείο», 2010), τα οποία υποτίθεται κοστίζανε λιγότερο. Σε αυτά τα πλαίσια, καταργήθηκε ο Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων κι ιδρύθηκε το ΙΤΥΕ Διόφαντος (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 118, τ.Α', Νόμος 3966, "Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων,", 2011). Εν

τέλει, όμως, μετά το φιάσκο της επόμενης χρονιάς στην οποία ούτε καν τα τυπωμένα βιβλία δεν έφτασαν στα σχολεία κι οι εκπαιδευτικοί κάνανε μάθημα με ...φωτοτυπίες – που κόστιζαν επίσης- (NEWSBOMB.GR, Δύο εκατ. ευρώ κόστισαν οι φωτοτυπίες της

Διαμαντοπούλου, 2012), το σχέδιο εγκαταλείφθηκε κι η περικοπή του κόστους επιτεύχθηκε στο τύπωμα των βιβλίων (ΕΘΝΟΣ, 2015).

43) Αυτονομία

Η **αυτονομία** της σχολικής μονάδας μέσω της υπαγωγής της στους Δήμους κι η μετακύλιση του κόστους λειτουργίας ή της εύρεσης πόρων από το Κεντρικό Κράτος (άρα από τη Φορολογία) στους Συλλόγους Διδασκόντων ή Γονέων και συνολικά στους ΟΤΑ είναι άλλο ένα μέτρο προς την κατεύθυνση της συνολικής μείωσης δαπανών. Αυτό δεν έχει προχωρήσει ακόμη, περιλαμβάνεται όμως στα Πορίσματα «Λιάκου» και «Γαβρόγλου» (ΔΙΑΡΚΗΣ-ΕΠΙΤΡΟΠΗ-ΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ-ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ-ΒΟΥΛΗΣ, 2016).

44) Περικοπή επιπλέον δραστηριοτήτων στο σχολείο

Πέρα από την κυρίως διδακτική λειτουργία, υπήρχαν κι υπάρχουν κι άλλες λειτουργίες στις σχολικές μονάδες που σιγά-σιγά περικόπτονται με διάφορους τρόπους όπως με:

I. Κατάργηση (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, Οργάνωση και λειτουργία της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης σχολ. έτους 2009-2010, 2009) της **Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης** το 2009, που έστω και με πολύ στρεβλό και στοιχειώδη τρόπο λειτουργούσε αντισταθμιστικά σε κοινωνικοεκπαιδευτικές ανισότητες (ΜΠΑΛΗΣ, 2009), και σχεδόν εξαφάνιση της Ενισχυτικής Διδασκαλίας αργότερα,

II. Περιορισμός μίας ώρας το μεσημέρι και αυστηροποίηση της λειτουργίας πρωινής ζώνης σε **ολοήμερα** το 2016,

III. Κατάργηση απόσπασης εκπαιδευτικού στις **σχολικές βιβλιοθήκες** τα πρώτα μνημονιακά χρόνια, μέτρο το οποίο δεν έχει αναιρεθεί πλήρως: απλά με νεότερη εγκύκλιο (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ (ΕΠΕΑΕΚ) 2015-2016, 2015) χρησιμεύει για συμπλήρωση ωραρίου εκπαιδευτικών κι αυτό μόνο σε συγκεκριμένο αριθμό σχολείων.

45) Κατάργηση των Αθλητικών σχολείων

Μέχρι την κατάργησή τους το 2010, σε αυτά υπηρετούσαν πάνω από 2.000 γυμναστές και η λειτουργία τους στοίχιζε 25 εκατομμύρια ετησίως (ΛΙΑΤΣΟΥ, 2010).

46) Διοικητικοί

Η μη αντικατάσταση με νέες προσλήψεις των παλιών **διοικητικών** υπαλλήλων που συνταξιοδοτούνται και προβλέπονταν από παλιότερους νόμους¹⁰ είναι άλλο ένα μέτρο λιτότητας, με αποτέλεσμα το διοικητικό φορτίο στα σχολεία να πέφτει αναγκαστικά στους εκπαιδευτικούς.

47) Απόλυση των σχολικών φυλάκων- παράδοση της φύλαξης σε ιδιώτες

Αυτό επιχειρήθηκε (ΜΠΙΤΣΙΚΑ, 2014) να γίνει το 2013 αλλά αναιρέθηκε το 2015. Παρόλα αυτά, νέοι φύλακες δεν προσλαμβάνονται ενώ στη θέση των παλιών που συνταξιοδοτούνται προσλαμβάνονται συμβασιούχοι με ελαστικές εργασίας (5μηνα).

48) Καθαριότητα

Το καθεστώς της ελαστικής εργασίας (ΠΑΜΕ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ, 2015) και των εργαζομένων πολλαπλών εργασιακών σχέσεων συνεχίζεται στην **καθαριότητα** των σχολείων - ενδεικτικά εδώ (ΕΛΜΕ-ΧΑΝΙΩΝ, 2015) - με στόχο ενδεχομένως την παράδοσή της σε ιδιωτικά συνεργεία, όπως έχει γίνει σε διάφορες υπηρεσίες του Δημοσίου.

¹⁰ Ο Νόμος 1566/85 προέβλεπε γραμματεία σε κάθε σχολική μονάδα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης άνω των 200 μαθητών (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΦΕΚ 167 τ.Β', Νόμος 1566, "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης...", 1985).

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Δεν χρειάζονται πολλά λόγια για να περιγράψει κανείς το πόσο «αποτελεσματικά» ήταν αυτά τα μέτρα στην περικοπή του κόστους για την Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Οι επίσημες πηγές από τις Εισηγητικές Εκθέσεις των Προϋπολογισμών του Υπουργείου Οικονομικών¹¹ δείχνουν καθαρά την εικόνα μείωσης και σταθεροποίησης σε χαμηλά επίπεδα.

Πριν αναφερθούν αυτά τα στοιχεία όμως, πρέπει να σημειωθούν αρχικά τρία πράγματα:

Πρώτον, ότι σε κάθε Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού υπάρχουν τρία νούμερα: οι «πραγματοποιήσεις» του περασμένου έτους, η «εκτίμηση πραγματοποιήσεων» του τρέχοντος έτους και η «πρόβλεψη» για το επόμενο έτος. Πχ η Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού 2013, που κατατέθηκε στα τέλη του 2012, είχε τρία νούμερα:

- Την οριστική εικόνα για τις πραγματοποιηθείσες δαπάνες για το 2011.
- Την εκτίμηση για την οριστική εικόνα του 2012.
- Την πρόβλεψη για το 2013.

Αυτά τα 3 νούμερα διαφέρουν πάντα κι αναθεωρούνται στην επόμενη έκθεση: συνήθως οι προβλέψεις είναι μεγαλύτερες από τις δαπάνες που τελικά πραγματοποιούνται. Επειδή λοιπόν η τελευταία Έκθεση είναι για το 2017, **οριστικά στοιχεία έχουμε μόνο για το 2009-2015**, που είναι αυτά που έχουν υπολογιστεί για κάθε ένα από αυτά τα έτη. Για το 2016, τα νούμερα είναι *Εκτιμήσεις* Πραγματοποιήσεων ενώ για το 2017 είναι *Προβλέψεις*. Αναλυτικά όλα τα νούμερα στον επόμενο Πίνακα (Πίνακας 7) (σε δις ευρώ):

¹¹ 2011: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2011, 2010).

2012: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2012, 2011)

2013: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2013, 2012)

2014: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014, 2013)

2015: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2015, 2014)

2016: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2016, 2015)

2017: (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2017, 2016)

Πίνακας 7: Δαπάνες για Παιδεία 2009-2017

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ΥΠ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ	7.131	6.434	5.930	5.401	4.813	4.512	4.346	4.382	4.518
ΠΔΕ	349	305	387	391	462	502	708	590	615
ΣΥΝΟΛΟ	7.480	6.739	6.317	5.792	5.275	5.014	5.054	4.972	5.133

Δεύτερον, μες στον Προϋπολογισμό του Υπουργείου Παιδείας περιλαμβάνονται και οι δαπάνες για τη ΓΓ Θρησκευμάτων και τη ΓΓ Έρευνας κ.ά., που δεν είναι ακριβώς δαπάνες εκπαίδευσης, ενώ δεν περιλαμβάνονται άλλες δαπάνες όπως η επιχορήγηση των σχολικών επιτροπών (που υπάρχουν στο Υπουργείο Εσωτερικών). Αυτό δημιουργεί σύγχυση καθώς δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία παρά μόνο έμμεσα και τμηματικά¹², όπως πχ στο Δίκτυο Ευρυδίκη (EUROPEAN-COMMISSION, 2016).

Τρίτον, όσον αφορά το ΠΔΕ, υποτίθεται ότι αυτό χρησιμεύει πιο πολύ για αγορά σταθερού εξοπλισμού, οικοπέδων, κτλ, δηλαδή αυτό που θα λέγαμε «πάγιο κεφάλαιο». Τα τελευταία χρόνια, όμως, χρησιμοποιείται και για δαπάνες μισθοδοσίας έκτακτου προσωπικού (XENESGLOSSSES.EU, 2016).

Παρόλα αυτά, μπορούμε να πάρουμε μια εικόνα για την τάση και τα βασικά μεγέθη στην εκπαίδευση.

Τα παρακάτω Διαγράμματα, που βασίζονται στον προηγούμενο Πίνακας 7, δείχνουν καλύτερα την εικόνα (όπως προαναφέρθηκε, οριστικά στοιχεία υπάρχουν μέχρι και το 2015, για το 2016 έχουμε εκτιμήσεις ενώ για το 2017 προβλέψεις, για αυτό είναι με διαφορετικό χρώμα)

Καταρχάς, στο Διάγραμμα 11 βλέπουμε την εξέλιξη των Δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας:

¹² Σχετική αναφορά για το συγκεκριμένο θέμα, όπου υπάρχει και προσπάθεια να υπολογιστούν αυτές οι δαπάνες, γίνεται κι εδώ: (ΚΟΤΣΙΦΑΚΗΣ, 2016).

Διάγραμμα 11: Τακτικός Υπουργείου Παιδείας 2009-2017

Τα τελευταία χρόνια, το Υπουργείο βασίζεται όλο και περισσότερο στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων για να χρηματοδοτήσει τις δαπάνες για την Παιδεία, όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 12 και Διάγραμμα 13 και στον επόμενο Πίνακα (Πίνακας 8), ίσως γιατί πλέον η μισθοδοσία κάποιων αναπληρωτών γίνεται και από κει:

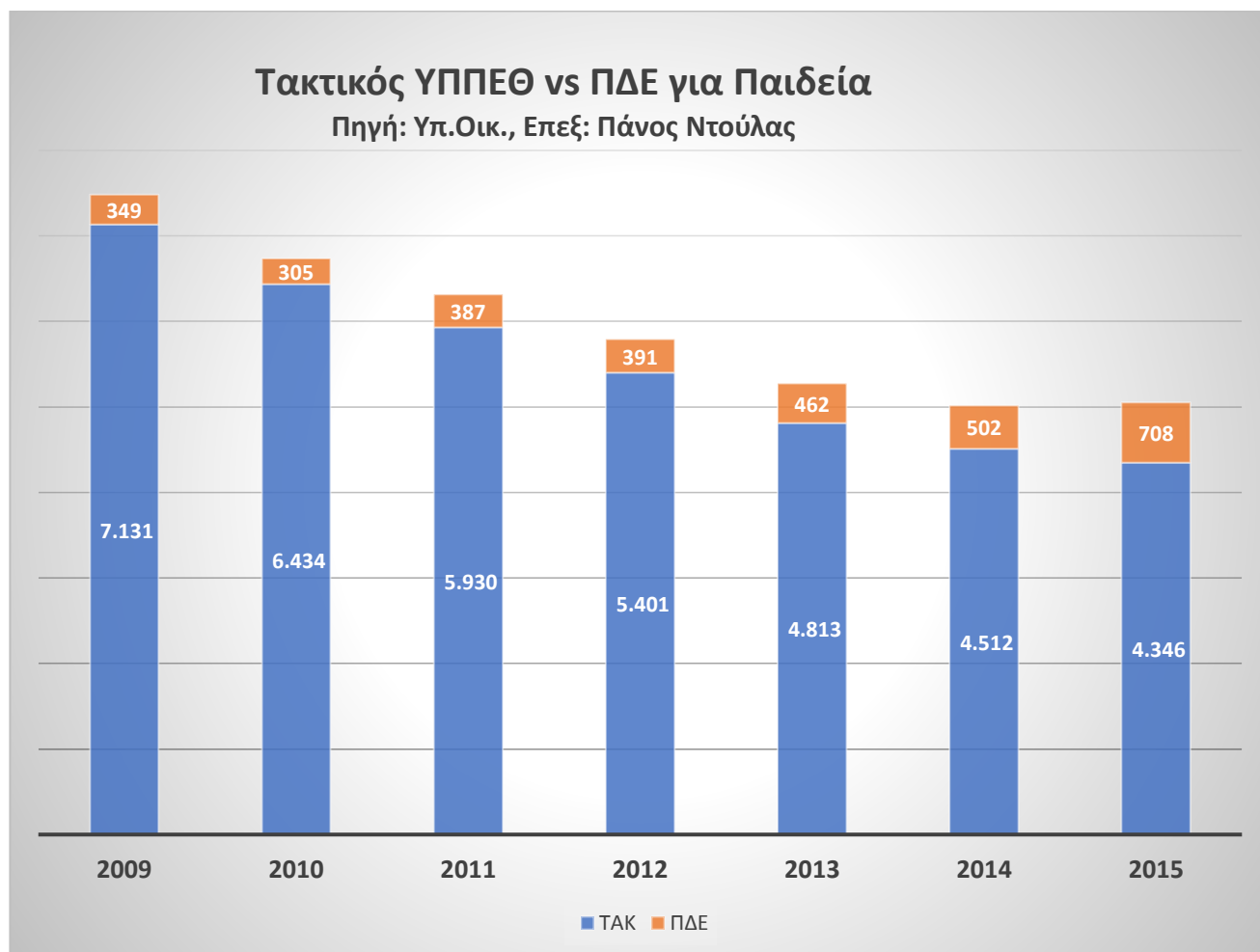
Διάγραμμα 12: ΠΔΕ για Υπουργείο Παιδείας 2009-2017

Πίνακας 8: Ποσοστό ΠΔΕ επί των συνολικών δαπανών για Παιδεία

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
% ΠΔΕ	4,7%	4,5%	6,1%	6,8%	8,8%	10,0%	14,0%	11,9%	12,0%

Διάγραμμα 13: Μερίδιο Τακτικού vs ΠΔΕ για Παιδεία

Όλα αυτά έχουν ως αποτέλεσμα στο σύνολο των Δαπανών για το Υπουργείο Παιδείας (δηλαδή Τακτικού και Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων) να έχουμε μια πολύ μεγάλη μείωση όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 14:

Διάγραμμα 14: Σύνολο δαπανών για Παιδεία 2009-2017

Ξανατονίζεται: δεν μιλάμε για το σύνολο των δαπανών για την παιδεία στην Ελλάδα, καθώς δεν συμπεριλαμβάνονται σε αυτά τα νούμερα η επιχορήγηση των σχολικών επιτροπών που δέχθηκε επίσης μειώσεις.

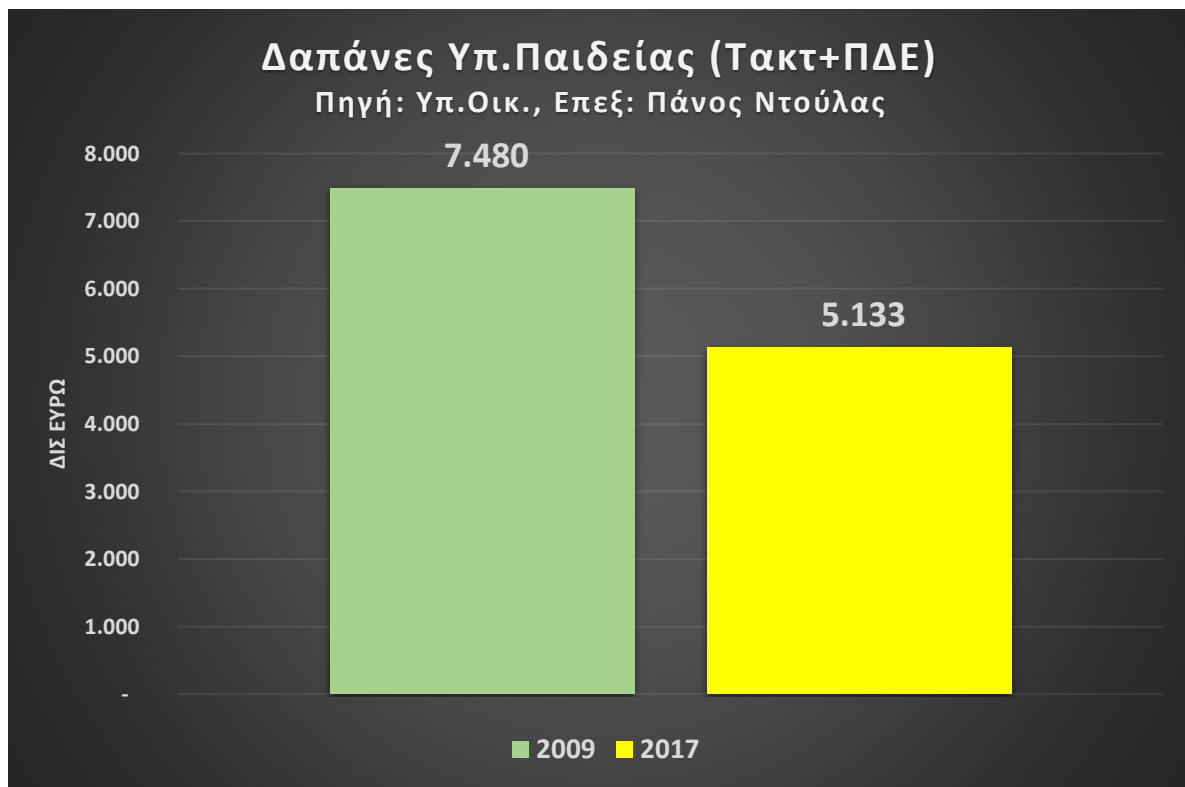
Για να γίνει πάντως αντιληπτή η μείωση του τακτικού προϋπολογισμού του Υπουργείου Παιδείας, η αύξηση του ΠΔΕ και η συνολική μείωση, ας παρατεθούν μόνο τα στοιχεία της τελευταίας «προμνημονιακής» χρονιάς, δηλ του 2009, με αυτά του 2017 (για την οποίαν, όπως αναφέρθηκε υπάρχουν προβλέψεις και μπορεί να είναι και χαμηλότερα) στον επόμενο Πίνακα (Πίνακας 9). Όπως μπορεί κανείς να δει, πρόκειται για μείωση μεγαλύτερη από το 1/3 του ποσού του 2009:

Πίνακας 9: Δαπάνες για παιδεία 2009 και 2017

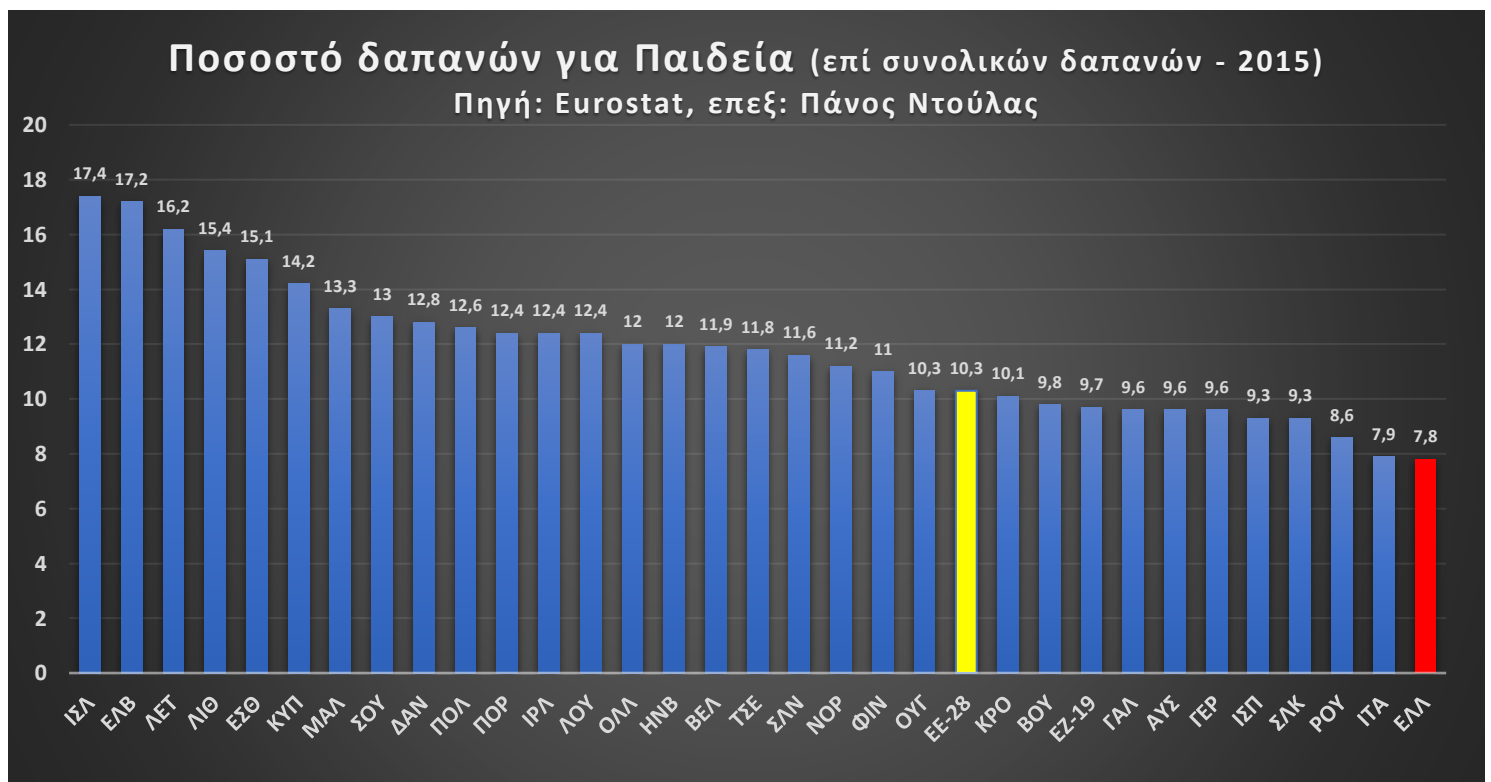
	2009	2017	δ
ΤΑΚΤΙΚΟΣ	7.131	4.518	- 37%
ΠΔΕ	349	615	+ 76%
ΣΥΝΟΛΟ	7.480	5.133	- 31%

Το Διάγραμμα 15 είναι ακόμη πιο παραστατικό:

Διάγραμμα 15: Συνολικές δαπάνες Υπ. Παιδείας 2009-2017

Με αυτά και με αυτά, η ελληνική εκπαίδευση έφτασε ή παρέμεινε τελευταία (επί των συνολικών δαπανών του προϋπολογισμού) στην Ε.Ε. των 28 χωρών:

Μέσα βέβαια στη γενικευμένη Καταστροφή του Μνημονίου, κατά τη διάρκεια του οποίου το ΑΕΠ της Ελλάδας μειώθηκε κατά το ¼, οι συνολικές δαπάνες για την Παιδεία (Υπουργείο Παιδείας + ΠΔΕ + Λειτουργικά), έτσι όπως τουλάχιστον τις υπολογίζει η Eurostat, επί του ολοένα και μειούμενου ελληνικού ΑΕΠ εμφανίζονται *ποσοστιαία* σταθερές (ΕΛΣΤΑΤ, Η ΕΛΛΑΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ, 2017). Στην πράξη, αυτό που έχει γίνει είναι ότι η παραδοσιακά και συγκριτικά με την υπόλοιπη Ευρώπη χαμηλή χρηματοδότηση της ελληνικής εκπαίδευσης έχει ακολουθήσει ολόκληρη την ελληνική οικονομία στον γκρεμό κι έτσι το ποσοστό της εμφανίζεται σταθερό, παρά το ότι σε απόλυτους αριθμούς έχει μειωθεί πολύ: σαν να τρώει κανείς πχ το μισό κομμάτι μιας πίτας που κάθε μέρα όμως γίνεται όλο και μικρότερη, οπότε εν τέλει καταλήγει να τρώει και λιγότερο.

www.logiosermis.net

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Μέσα από τη σύντομη αυτή εργασία, μπορέσαμε να δούμε επιγραμματικά το πώς εξειδικεύτηκε και εφαρμόστηκε τα τελευταία χρόνια αυτό που έχει ονομαστεί «Μνημόνιο στην Εκπαίδευση». Οι Μνημονιακές πολιτικές, όπως και από όποιους κι αν εφαρμόζονται, θα έχουν μακροπρόθεσμη επίπτωση σε κάθε πτυχή της ελληνικής εκπαίδευσης και συνεπώς και της ελληνικής κοινωνίας: αυτό όμως είναι αντικείμενο μιας άλλης εργασίας. Χρέος όλων όσων νοιάζονται για μια Άλλη Εκπαίδευση (και επομένως και για μια Άλλη Κοινωνία), να τις αντιπαλέψουν.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- ALFAVITA.GR. (2015, 06 06). Υπουργείο Παιδείας: Σχετικά με θέματα αναπληρωτών εκπαιδευτικών ΠΕ και ΔΕ. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/majmfk3>
- ALFAVITA.GR. (2017, 03 23). Έκθεση ΑΔΙΠΠΔΕ: «Αξιολόγηση», «αυτονομία», παραπέρα διαφοροποίηση των σχολικών μονάδων. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l3b88m6>
- ESOS.GR. (2014, 04 22). «Μαχαίρι» στα κονδύλια για τις αμοιβές των εκπαιδευτικών. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lz3txrd>
- ESOS.GR. (2017, 01 22). Έκθεση “καταπέλτης” για τις 3.559 μετατάξεις εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l92xqg5>
- ESOS.GR. (2017, 03 02). Εργάζονται “πυρετωδώς” για την αξιολόγηση σχολικών μονάδων και στελεχών εκπαίδευσης. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/msz4rrh>
- EUROPEAN-COMMISSION. (2016). EYRYDICE. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mqxnz3b>
- FISMAN, R. (2014). Η καταστροφική πολιτική της επιλογής σχολείων στην Σουηδία. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hda5wnn>
- IN.GR. (2011). Λίστα 1.933 σχολείων προς κατάργηση ή συγχώνευση. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/m3cxbuy>
- LEFT.GR. (2013). Σε απεργία διαρκείας οι εκπαιδευτικοί για να μην περάσουν οι απολύσεις και το «λύκειο για λίγους». Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ky92as9>
- NEWSBOMB.GR. (2012, 03 04). Δύο εκατ. ευρώ κόστισαν οι φωτοτυπίες της Διαμαντοπούλου. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l8ws7hu>
- NEWSBOMB.GR. (2016). Προσλήψεις: Τι αλλάζει στο σύστημα προσλήψεων για τους αναπληρωτές εκπαιδευτικούς. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k4ckwtq>
- PROTIONLINE.GR. (2016, 04 06). Κόβουν τη μεταφορά σε μεγάλο αριθμό μαθητών της Αιγιάλειας.... Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k6hd9fv>
- XENESGLOSSSES.EU. (2016, 08 31). Το προαπαιτούμενο των προσλήψεων αναπληρωτών μέσω Κρατικού και ΠΔΕ. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kj4s8vy>
- ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (2014, 06 16). Δεν καταργούνται οι σχολικές αργίες από χρόνου. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kp7ytch>
- ΑΥΓΗ. (2017). Το νέο «πολυκλαδικό» Λύκειο των επιλογών. Ανάκτηση από <http://www.avgi.gr/article/10839/7814860/apokleistiko-to-neo-polykladiko-lykeio-ton-epilogon>
- ΒΑΡΔΑΛΑΧΑΚΗΣ, Ι. (2016). Η αναλογία μαθητών προς εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα και διεθνώς. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mvpxumd>
- ΓΑΒΡΟΓΛΟΥ, Κ. (2017). Συνοψίζοντας έναν οδικό χάρτη για τις μεταρρυθμίσεις στην Εκπαίδευση. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kjzwxmw>
- ΔΙΑΡΚΗΣ-ΕΠΙΤΡΟΠΗ-ΜΟΡΦΩΤΙΚΩΝ-ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ-ΒΟΥΛΗΣ. (2016). Εθνικός και κοινωνικός διάλογος για την παιδεία. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ljfoqw6>
- ΔΟΕ. (2012). Επιστολή της ΔΟΕ για τις περικοπές των Εκπαιδευτικών αδειών. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kynlpc9>
- ΔΟΕ. (2016). Να πάρει τώρα πίσω το Υπουργείο Παιδείας τις παράνομες ρυθμίσεις για ολοήμερα Δημοτικά και Νηπιαγωγεία. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lsm4j2f>

ΕΘΝΟΣ. (2015, 05 23). *Σχολικά βιβλία από οργανισμό - πρότυπο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ko76gsa>

ΕΛΜΕ-ΠΕΙΡΑΙΑ. (2016, 09 30). *ΕΛΜΕ Πειραιά: Για τον κόφτη στα ΕΠΑΛ του Πειραιά*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/nx5rm7r>

ΕΛΜΕ-ΡΕΘΥΜΝΟΥ. (2016). *ΕΛΜΕ Ρεθύμνου: «Όχι στην αντιπαιδαγωγική κατάργηση του υπεύθυνου εκπαιδευτικού για τα εργαστήρια Φ.Ε. και πληροφορικής»*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l9mkqev>

ΕΛΜΕ-ΧΑΝΙΩΝ. (2015). *ΕΛΜΕ ΧΑΝΙΩΝ: Τεράστια τα προβλήματα στην καθαριότητα των σχολείων*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mr9qr6s>

ΕΛΣΤΑΤ. (2011, 11 03). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2009-10*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lt94448>

ΕΛΣΤΑΤ. (2012, 11 06). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2009-10*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k9u2jyu>

ΕΛΣΤΑΤ. (2012, 11 06). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2010-11*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lqrekbo>

ΕΛΣΤΑΤ. (2012, 11 06). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2011-12*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kd6kljc>

ΕΛΣΤΑΤ. (2013, 05 20). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2008-09*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mu77s7a>

ΕΛΣΤΑΤ. (2013, 05 20). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2009-10*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k33djba>

ΕΛΣΤΑΤ. (2013, 05 20). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2010-11*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lgpem2b>

ΕΛΣΤΑΤ. (2013, 05 20). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2011-12*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k7y5fvx>

ΕΛΣΤΑΤ. (2013, 02 19). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2010-11*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mb68wxx>

ΕΛΣΤΑΤ. (2014, 11 10). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2012-13*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lnzjb2h>

ΕΛΣΤΑΤ. (2014, 10 16). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2012-13*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lxb2jl5>

ΕΛΣΤΑΤ. (2014, 10 13). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2012-13*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k8entzv>

ΕΛΣΤΑΤ. (2014, 10 15). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2013-14*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lamspra>

ΕΛΣΤΑΤ. (2015, 10 29). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mksuq3e>

ΕΛΣΤΑΤ. (2015, 07 23). *ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ 2014-15*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kvdt8rf>

ΕΛΣΤΑΤ. (2015, 10 22). *ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2013-14*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n7katly>

ΕΛΣΤΑΤ. (2015, 04 22). *ΣΧΟΛΙΚΕΣ ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΝΑΡΞΗΣ 2014-15*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lbwvm4>

ΕΛΣΤΑΤ. (2016). *ΕΛΛΑΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2016*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kbobdck>

ΕΛΣΤΑΤ. (2016, 11 09). *ΕΡΕΥΝΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2014-15*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k6x9jk5>

ΕΛΣΤΑΤ. (2016, 10 18). *ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ 2014-15*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l2lgmzb>

ΕΛΣΤΑΤ. (2017, 03 31). *Η ΕΛΛΑΣ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lg8zazk>

ΕΝΩΣΗ-ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ-ΑΓΓΛΙΚΗΣ-ΔΥΤΙΚΗΣ-ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ. (2017, 03 26). *Υπόμνημα Ένωσης Καθηγητών Αγγλικής Δυτικής Μακεδονίας μετά τις πρόσφατες προτάσεις του Ι.Ε.Π.* Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n6r2r6k>

- ΕΠΙΤΡΟΠΗ-ΔΙΑΛΟΓΟΥ-ΓΙΑ-ΠΑΙΔΕΙΑ. (2016). *ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mzouuj6>
- Η-ΠΟΛΗ-ΜΑΣ. (2014, 09 29). *Ακόμα να ξεκινήσει η μεταφορά μαθητών στην Ανατολική Αττική. Τεράστια περικοπή στα δρομολόγια!* Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l7m9sm2>
- ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ, Π., & ΜΠΑΧΤΗ, Α. (2017). *Περί θεματικής εβδομάδας κι άλλωνδαιμονίων*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zneqx24>
- ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ, Γ. (2012). *Η Αξιολόγηση και ο νέο-επιθεωρητισμός στην εκπαίδευση*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/myrpws3>
- ΚΑΛΗΜΕΡΙΔΗΣ, Γ. (2017). *Σχολική αυτονομία και καπιταλιστική αναδιάρθρωση του σχολείου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kc32xhp>
- ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ, Γ. (2013, 08 18). *Τραγέλαφος με τις υποχρεωτικές μετατάξεις*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k6qpx2x>
- ΚΑΡΥΩΤΗΣ, Δ. (2016). *11ο εκπαιδευτικό συνέδριο ΟΛΜΕ -Εισήγηση για τη μαθητεία*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ldjrmds>
- ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Χ. (2009, 02 06). *Ο ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ljsjmelz>
- ΚΑΤΣΙΚΑΣ, Χ. (2015, 08 13). *Η Παιδεία στην έρημο του τρίτου μνημονίου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/q3nfep7>
- ΚΟΡΔΗΣ, Ν. (2015, 12 19). *Σε 6 χρόνια παραιτήθηκαν 17.784 καθηγητές - Αναλυτικά ανά ειδικότητα*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hdvgrxf>
- ΚΟΡΔΗΣ, Ν. (2016, 05 21). *Αιτήσεις συνταξιοδότησης*. Ανάκτηση από alfavita.gr: <http://tinyurl.com/hatfdr8>
- ΚΟΡΔΗΣ, Ν. (2016, 03 14). *ΟΔΗΓΟΣ: Τι ισχύει για την αυτοδίκαιη απόλυση εκπαιδευτικών*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ho3mq6l>
- ΚΟΡΔΗΣ, Ν. (2016, 06 30). *Φέτος οι λιγότερες μεταθέσεις της τελευταίας πενταετίας με ποσοστό μόλις 5,77%*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/gnwfkl0>
- ΚΟΤΣΙΦΑΚΗΣ, Θ. (2016). *Οι δαπάνες για την Εκπαίδευση*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/h6wcsg4>
- ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ-ΥΠΟΔΟΜΕΣ. (2015). *Ετήσια Οικονομική Έκθεση της οικονομικής χρήσεως 2013-14*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/m5ylwq4>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2005, 09 22). *ΦΕΚ 232, τ.Α', Νόμος 3389, "Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kmhaqtj>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2011, 07 01). *ΦΕΚ 152 τ.Α' Νόμος 3986 "Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l9evbnq>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2013, 05 09). *ΦΕΚ 107 τ.Α' Νόμος 4152 "Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Εφαρμογής των Νόμων 4046/2012, 4093/2012 και 4127/2013"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/khd7pef>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2013, 10 11). *ΦΕΚ 216, τ.Α', Νόμος 4199, "Δημόσιες υπεραστικές οδικές μεταφορές επιβατών...."*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lv48tuk>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2015, 12 16). *ΦΕΚ 176 τ.Α' Νόμος 4354/2010 "Διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n5dmnfa>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2016, 12 14). *ΦΕΚ 234, τ.Α', Νόμος 4444, 'Κύρωση του Κρατικού Προϋπολογισμού οικονομικού έτους 2017"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/jx7cs23>
- ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ-ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ-ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ. (2016, 05 12). *ΦΕΚ 85 τ.Α', Νόμος 4387/2016, "ΕΝΙΑΙΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hu8qt8d>
- ΛΙΑΤΣΟΥ, Ο. (2010). *Καταργούνται τα αθλητικά σχολεία*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ksy36ps>

- ΜΠΑΛΗΣ, Ν. (2009). *Κοινωνικές ανισότητες-σχολική αποτυχία: Η Πρόσθετη Διδακτική Στήριξη στο ελληνικό σχολείο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/knkzeoo>
- ΜΠΙΤΣΙΚΑ, Π. (2014). *Εντολή απόλυσης των «διαθέσιμων» σχολικών φυλάκων και εκπαιδευτικών*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mfwdf2c>
- ΜΠΟΥΡΔΑΛΑΣ, Π. (2016, 01 19). *Ο αλγόριθμος του Μισθολογίου 2016, δηλ. ν. 4354/2015 – αναλυτικοί πίνακες*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ho93yq7>
- ΜΠΟΥΡΔΑΛΑΣ, Π. (2016, 01 13). *Το Μισθολόγιο ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ 2016 και οι αποφάσεις των συνεδρίων του κλάδου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k55ekvg>
- ΜΠΡΑΤΗΣ, Δ. (2016, 04 13). *Οι μόνιμοι διορισμοί εκπαιδευτικών στην ΠΕ την τελευταία 25ετία*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k8x5h6n>
- ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ. (2010, 10 08). *Ερχεται το «ψηφιακό σχολείο»*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mtf962s>
- ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ. (2017, 04 08). *Συνταξιούχοι, οι πρώτοι που θα πληρώσουν*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mjlf4eg>
- ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ, Δ. (2017, 03 06). *Νέο σύστημα πρόσβασης σε ΑΕΙ και ΤΕΙ: 40 χρόνια το ίδιο παραμύθι*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kdfhslt>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2011, 05 12). *Για τη νέα πρόταση νόμου για τη διοίκηση της εκπαίδευσης-10.000 μικροί δικτάτορες και μια άλλη πρόταση*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n354qa8>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2014, 09 06). *2.118 αποσπάσεις εκπαιδευτικών σε φορείς και άλλες υπηρεσίες εκτός σχολείου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lyfk7tz>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2015, 12 16). *Ματιές στο Μισθολόγιο: Πραγματικό παρόν, δυνητικό παρόν, παρελθόν και μέλλον*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zod8m2w>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2016, 06 25). *Αναλυτικός Πίνακας αναθέσεων και ωρολογίου προγράμματος*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lmzcfvo>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2016, 01 19). *Μισθολόγιο: Κρατήσεις από το 2011;;;.* Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hzs2r29>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2016, 03 28). *ΝΕΟ ΕΠΑΛ 2016: Α' και Β' Τάξη (κυρίως...)*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l664kf7>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2016, 07 13). *Ο Νέος Χάρτης της Δημόσιας Δευτεροβάθμιας Επαγγελματικής Εκπαίδευσης Γενικής Αγωγής*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lcejnsq>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2017, 01 14). *Ακτινογραφία των υπηρεσιακών εκλογών του 2016*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/m4k9kbp>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2017, 01 06). *Για τις σειρήνες της περιγραφικής αξιολόγησης*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/h4h6jmz>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2017, 01 29). *ΕΦΚΑ: Η κακή μέρα από το πρωί φαίνεται...* Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zvzzpznz>
- ΝΤΟΥΛΑΣ, Π. (2017, 02 26). *Ομαδοποίηση ειδικοτήτων εκπαιδευτικών: Μια πρώτη ματιά*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/madnmqr>
- ΟΛΜΕ. (2013, 12 04). *Καταγγελία: Τα συνδικαλιστικά δικαιώματα στο στόχαστρο του κ. Κεδίκογλου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l4hb8jv>
- ΟΛΜΕ. (2014, 07 03). *Αποτυχία η Τράπεζα Θεμάτων. Εξαπλασιάστηκαν οι μετεξεταστέοι στην Α' Λυκείου*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lf2862p>
- ΟΟΣΑ. (2011). *Καλύτερες επιδόσεις και επιτυχείς μεταρρυθμίσεις στην Εκπαίδευση*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/moqh73>

- ΠΑΛΗΓΙΑΝΝΗΣ, Β. (2017, 03 30). *Ενημερωτικό σημείωμα Β. Παληγιάννη, αιρετού ΚΥΣΠΕ (30/03/2017)*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l8zctad>
- ΠΑΜΕ-ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ. (2015, 09 07). *Συγκέντρωση στο υπουργείο Παιδείας την Τρίτη από τις καθαρίστριες σχολείων*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/k862num>
- ΠΑΠΑΔΑΝΤΩΝΑΚΗΣ, Α. (2016, 06 11). *Ωρολόγια Προγράμματα σε περίοδο κρίσης: Τα Φιλολογικά Μαθήματα*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l6zfxpq>
- ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ, Γ. (2015). *Η ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (2010-2014): ΠΟΡΕΙΑ ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΔΑΠΑΝΗΣ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l24h28p>
- ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ, Μ. (2016, 10 02). *Αλλάζει το Λύκειο, με εθνικό απολυτήριο στα ΑΕΙ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kycezrj>
- ΠΕΚ. (2017, 02 03). *ΠΕΚ: Σχετικά με την εφαρμογή της ΥΑ για τους "μη παρακολουθούντες" μαθητές στα ΕΠΑΛ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lo8a475>
- ΠΕΠΠΕΣ, Δ. (2016, 09 13). *ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΑΙΡΕΤΟΥ ΚΥΣΔΕ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kmp5vzm>
- ΡΟΥΣΣΕΑ, Π., & ΒΡΕΤΑΚΟΥ, Β. (2006). *Η Μαθητική Διαρροή στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/khpjhtg>
- ΣΕΠΕ-ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ. (2016). *Νέο Σύστημα πρόσληψης αναπληρωτών: Το Υπουργείο νεκρανασταίνει τη Διαμαντοπούλου δημιουργώντας σύστημα διαρκούς ανασφάλειας!* Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lb6c9kx>
- ΣΕΠΕ-ΠΕΡΙΚΛΗΣ. (2009). *24ωρη απεργιακή κινητοποίηση 2 Απρίλη 2009 -Εισοδηματική πολιτική 2009,*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zwszsrx>
- ΣΥΛΛΟΓΟΣ-ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ-ΤΜΗΜΑΤΟΣ-ΟΙΚΙΑΚΗΣ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ. (2016). *Διαμαρτυρία των καθηγητών Οικιακής Οικονομίας*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lcjbzbj>
- ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟ-ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ. (2016). *Αποκάλυψη των σχεδίων του Ν. Φίλη για τα νηπιαγωγεία: Αλλαγή οργανικότητας*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kso6gxh>
- ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ. (2011). *Επέλαση του Καλλικράτη στα σχολεία*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/m5ne924>
- ΤΟ-ΒΗΜΑ. (2013). *Σε διαθεσιμότητα 2.000 καθηγητές, καταργούνται 46 ειδικότητες στο Τεχνικό Λύκειο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mjcc4nj>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ. (2011). *Καθορισμός λειτουργίας των Σχολικών Επιτροπών και ρύθμιση οικονομικών θεμάτων αυτών*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/z3gsz7j>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ-ΕΠΙΤΡΟΠΗ. (2017). *Πρόταση για την Αναθεώρηση του Θεσμικού Πλαισίου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lqb3bsb>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2010, 11 18). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2011*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n6globa>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2011, 11 18). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2012*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mgc4mel>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2012, 10 24). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2013*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lfefwrj>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2013, 11 21). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2014*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mtezqzg>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2014, 11 15). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2015*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lxv2po8>

- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2015, 11 20). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2016*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hpmwuar>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ. (2016, 11 15). *ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ 2017*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/l9rlrt9>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (1985, 09 30). *ΦΕΚ 167 τ.Β', Νόμος 1566, "Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης..."*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kysrdac>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2009, 10 12). *Οργάνωση και λειτουργία της Πρόσθετης Διδακτικής Στήριξης σχολ. έτους 2009-2010*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/krl5fmy>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2010, 05 19). *ΦΕΚ 71 τ.Α', Νόμος 3848 "Αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού ..."*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/ld234x4>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2011, 04 06). *«Πρώτα ο Μαθητής» – «Πρώτα η Σχολική Μονάδα» Νέα Διοίκηση για το Νέο Σχολείο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lcp3729>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2011). *ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΜΟΡΙΟΔΟΤΗΣΗΣ ΑΠΟΣΠΑΣΕΩΝ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/n95c5ts>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2011, 05 24). *ΦΕΚ 118, τ.Α', Νόμος 3966, "Θεσμικό πλαίσιο των Πρότυπων Πειραματικών Σχολείων,"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mryzjf9>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2011, 11 04). *ΦΕΚ 233 τ.Α' Νόμος 4027, "Ελληνόγλωσση εκπαίδευση στο εξωτερικό"*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mr32988>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2013, 03 28). *Έναρξη δοκιμαστικής λειτουργίας νέου ενιαίου πληροφοριακού συστήματος σχολικών μονάδων και διοικητικών δομών*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lh2etn5>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2014, 02 28). *Μεταθέσεις υπεράριθμων εκπαιδευτικών της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kqct77a>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2015, 05 04). *ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mdgp94m>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2015, 01 31). *Διευκρινίσεις για τις εξεταστικές διαδικασίες του λυκείου κατά το τρέχον σχολικό έτος*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lvzpsyj>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2015, 12 15). *ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ (ΕΠΕΑΕΚ) 2015-2016*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/kfgsyt2>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2016, 09 08). *Αλλαγές στο Γυμνάσιο*. Ανάκτηση από [minedu.gov.gr: http://tinyurl.com/lonemdq](http://tinyurl.com/lonemdq)
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2016, 08 31). *Διδασκαλία Αγγλικής γλώσσας κατά επίπεδα γνώσεων στο Γυμνάσιο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/jxnagfo>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2016, 08 05). *Ελάχιστος αριθμός μαθητών για τη δημιουργία τμήματος Γενικής Παιδείας της Α' Τάξης, τμήματος Τομέα της Β' Τάξης, και τμήματος Ειδικότητας της Γ' Τάξης Επαγγελματικού Λυκείου (ΕΠΑΛ)*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lmr8qac>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2016, 07 19). *Προϋποθέσεις λειτουργίας τμημάτων Ομάδων μαθημάτων Προσανατολισμού και μαθημάτων επιλογής στο Γενικό Λύκειο*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/m5duk3z>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2016, 09 06). *ΦΕΚ 159, τ.Α', Νόμος 4415, "Ρυθμίσεις για την ελληνόγλωσση εκπαίδευση ..."*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zmnaf4f>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2017, 04 04). *Επιλογή δεύτερης ξένης γλώσσας και συγκρότηση τμημάτων*. Ανάκτηση από <https://www.esos.gr/arthra/49845/epilogi-deyteris-xenis-glossas-kai-syggrotisi-tmimaton>
- ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2017, 03 07). *Πρόταση για το Ωρολόγιο Πρόγραμμα Σπουδών των ΕΠΑΛ*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/lupylgt>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2017, 02 15). *ΦΕΚ 17 τ.Α' Νόμος 4452 Ρύθμιση θεμάτων του Κρατικού Πιστοποιητικού Γλωσσομάθειας ...*". Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/zgadzjp>

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ-ΠΑΙΔΕΙΑΣ. (2017, 02 10). *Χαιρετισμός Τσίπρα και Γαβρόγλου στην "πρώτη" της Επιτροπής Οικονομικών για την Παιδεία*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/hgg2o39>

ΧΑΤΖΗΣ, Β. (2016). *Σκέψεις, αριθμοί και συγκρίσεις του Νέου Ενιαίου Τύπου Ολοήμερου Δημοτικού με τα υπάρχοντα*. Ανάκτηση από <http://tinyurl.com/mx897an>

Χρησιμοποιήθηκαν σκίτσα των Ιωάννου, Καλαϊτζή, Μακρή, Πάνου, Πετρουλάκη, Στάθη, Solour, κ.ά., τους οποίους ευγνωμονώ για το χρώμα που δώσανε στην εργασία μου.